

Byggekontrakter

VEILEDNING

Håndbok V773

Håndbøker i Statens vegvesen

Dette er en håndbok i Statens vegvesens håndbokserie. Vegdirektoratet har ansvaret for utarbeidelse og ajourføring av håndbøkene.

Denne håndboka finnes kun digitalt (PDF) på Statens vegvesens nettsider, www.vegvesen.no.

Statens vegvesens håndbøker utgis på to nivåer:

Nivå 1: • **Oransje** eller • **grønn** fargekode på omslaget – omfatter *normal* (oransje farge) og *retningslinje* (grønn farge) godkjent av overordnet myndighet eller av Vegdirektoratet etter fullmakt.

Nivå 2: • **Blå** fargekode på omslaget – omfatter *veiledning* godkjent av den avdeling som har fått fullmakt til dette i Vegdirektoratet.

Byggekontrakter

V773 i Statens vegvesens håndbokserie

Forsidefoto: Thomas Rolland

ISBN: 978-82-7207-754-8

Forord

Veilederen er ment å være et hjelpemiddel for å utarbeide konkurransegrunnlag og følge opp kontrakt. Veilederen er derfor bygget opp etter samme struktur som mal R763 slik at man lett kan finne frem til det man trenger hjelp til. Veilederen gir ikke veiledning til valg av kontraktstrategi, men dette fremgår av håndbok V771 og det vises til denne i den sammenheng. Denne veilederen vil være et hjelpemiddel først etter at kontraktstrategi er valgt.

Veilederen skal bidra til enhetlige kjøp etter beste praksis for identifisering av det økonomisk mest fordelaktige tilbud. Statens vegvesens anskaffelsespolicy ligger til grunn for anskaffelsen og skal følges av oppdragsgiver.

Beskrivelsen er helt sentral. Ved alle anskaffelser er rette fremgangsmåten først å beskrive det som skal leveres. Det er viktig å skille selve leveransen, gitt ved beskrivelsen (kapittel D) fra spillereglene som gjelder mellom partene under gjennomføringen (kapittel C). Tilslutt gjenstår å velge egnet anskaffelsesprosedyre (kapittel B).

Regler for endringer (tidligere fravik) i standardtekst til konkurransegrunnlag, inkl. prosesskodens standardtekster, er gitt i notat til regionene 24.01.2019 ([HYPERLINK "https://sakarkiv.vegvesen.no/locator.aspx?name=DMS.Document.Details.Simplified.2&recno=4771830&module=Document&VeID=3938782&subtype=2"](https://sakarkiv.vegvesen.no/locator.aspx?name=DMS.Document.Details.Simplified.2&recno=4771830&module=Document&VeID=3938782&subtype=2) Mime 19/15988-1). Tidligere NA-rundskriv 2011/2 utgår.

Denne veilederen gjelder primært for kontrakter etter NS 8405 og NS 8406, men kan også benyttes i stor grad for kontrakter etter NS 8407 der det er like bestemmelser.

Innhold

Forord	3
1 Innledning	7
2 Oppbygging av konkurransegrunnlaget	8
3 Omtale av de enkelte kapitlene	9
Kapittel A Prosjektinformasjon	9
A1 Dokumentliste	9
A2 Innbydelse til anbudskonkurranse	9
A3 Orientering om prosjektet	10
Kapittel B Konkurranseregler, kvalifikasjonskriterier og tildelingskriterier	12
B1 Konkurranseregler	12
B2 Krav til leverandørens kvalifikasjoner – anbudskonkurranse (over EØS-terskel)	13
B2 Krav til leverandørens kvalifikasjoner – tilbudskonkurranse (under EØS-terskel)	21
B3 Krav til tilbud og spesielle konkurranseregler – anbudskonkurranse (over EØS-terskel)	22
B3 Krav til tilbud og spesielle konkurranseregler – tilbudskonkurranse (under EØS-terskel)	25
Kapittel C Kontraktsbestemmelser	25
C1 Alminnelige kontraktsbestemmelser	25
C2 Spesielle kontraktsbestemmelser for Statens vegvesen	26
C3 Avtaledokument	39
Kapittel D – Beskrivende del	39
D1 Oppbygging av beskrivelsen i totalentrepriser	44
D2 Tegninger og supplerende dokumenter	47
Kapittel E – Svardokumenter	48
E1 Dokumentasjon fra tilbyder	48
E2 Firmaopplysninger for vurdering av tilbyders kvalifikasjoner	48
E3 Beskrivelse med utfylte priser	48
E4 Prisskjema: Timepriser for mannskap og maskiner	48
E5 Tilbudsskjema	48

1 Innledning

Veilederen er bygget opp på samme måte som malene slik at det skal bli lettere å følge. Det blir kun tatt med veiledningstekst der det erfaringsmessig viser seg å være nødvendig.

Veilederen tar utgangspunkt i malene over EØS-terskelverdiene, og malene under terskel blir kun kommentert der det er ulikt fra bestemmelsene i malene over terskel.

Mal basert på NS 8407 er foreløpig ikke særskilt kommentert, men veiledningen for NS 8405 vil i stor grad også være veiledning for NS 8407.

Innspill til mal og veileder sendes til innspillR763@vegvesen.no

2 Oppbygging av konkurransegrunnlaget

Statens vegvesens konkurransegrunnlag er redigert etter NS 3450 «Prosjektdokumenter for bygg og anlegg» av januar 2006, men vi følger ikke standarden fullt ut, men vi redigerer våre kontrakter etter denne standarden. (Det er senere kommet en nyere standard som vi ikke foreløpig har valgt å legge til grunn.)

Dette innebærer følgende hovedstruktur for dokumentene:

A	Prosjektinformasjon	A0	Forside og innholdsliste
		A1	Dokumentliste
		A2	Innbydelse til anbudskonkurranse
		A3	Orientering om prosjektet
B	Konkurranseregler og kvalifikasjonskrav	B1	Konkurranseregler
		B2	Krav til tilbyders kvalifikasjoner
		B3	Krav til tilbud og spesielle konkurranseeregler
C	Kontraktsbestemmelser	C1	Alminnelige kontraktsbestemmelser
		C2	Spesielle kontraktsbestemmelser
		C3	Avtaledokument
D	Beskrivende del	D1	Beskrivelse
		D2	Tegninger og supplerende dokumenter
E	Svardokumenter	E1	Dokumentasjon fra tilbyder
		E2	Firmaopplysninger for vurdering av tilbyders kvalifikasjoner
		E3	Beskrivelse med utfylte priser
		E4	Prisskjema: Timepriser for mannskap og maskiner
		E5	Tilbudsskjema

3 Omtale av de enkelte kapitlene

Kapittel A Prosjektinformasjon

A1 Dokumentliste

Dokumentoversikten angir dokumentene som til sammen utgjør konkurransegrunnlaget. Tabellen i A1 må suppleres med andre relevante dokumenter som skal inn i konkurransegrunnlaget.

Selv om de mest sentrale dokumentene er nevnt først, er ikke dokumentoversikten i prioritert rekkefølge. Prioriteringen mellom dokumenter framgår av NS 8405 pkt. 3 og NS 8406, pkt. 4.

Det vises ikke til lover og forskrifter, fordi disse ikke er en del av avtalen mellom partene, men utgjør rammebetingelser som begge parter må forholde seg til.

Legg merke til at utlysningsannonsen i DOFFIN og TED databasene er en del av konkurransegrunnlaget.

A2 Innbydelse til anbudskonkurranse

Innbydelsen til anbudskonkurranse angir målgruppen for tilbydere, tilbudsfrist og innlevering, type anskaffelse, samt vedståelsesfrist.

Tilbudskonferanse

Tilbudsbefaring og konferanse kan avholdes etter at tilbyderne har hatt konkurransegrunnlaget til gjennomsyn, og i god tid før tilbudsfristen, slik at tilbyderne rekker å innarbeide avklaringer fra tilbudskonferansen i sitt tilbud. Husk at det skal skrives referat fra tilbudsbefaring og konferanse. Referatet skal gjøres tilgjengelig for samtlige tilbydere, uavhengig av om de deltar på tilbudskonferansen eller ikke.

Tilbudsfrist

Hvor lang tilbudsfristen minimum skal være er regulert i anskaffelsesforskriften kapittel 8 og 20. Ved fastsettelse av tilbudsfristen er det, som ved øvrige frister, viktig å ta hensyn til den aktuelle anskaffelsen og tilpasse fristen etter det. Om aktørene i markedet vil trenge lengre tid på utformingen av tilbudet bør dette gjenspeiles i den fastsatte fristen. For totalentreprise vil tilbudsfristen normalt settes lengre enn for en utførelsesentreprise, dette for å ivareta nødvendig tid til prosjekteringsarbeide.

Vedståelsesfrist

Vedståelsesfristen gir bl.a. byggherren tid til rådighet for tilbudsavgjørelse. Det følger av dette at tilbyderne aldri kan påregne å starte opp før vedståelsesfristens utløp. Oppgi derfor aldri at kontrakt kan inngås før vedståelsesfristens utløp. Vedståelsesfristen har ikke klokkeslett. Det vil si at den utløper ved midnatt. Lengden på vedståelsesfristen må stå i forhold til kompleksiteten i anskaffelsen. Fristen skal uansett ikke være lengre enn nødvendig for å vurdere tilbud, lage innstilling og behandling i nemnda og karenperiode.

Det kan oppstå tilfeller hvor vi ikke klarer å avslutte konkurransen før vedståelsesfristens utløp, f.eks. ved klage, da kan vi be om fristforlengelse. Det bør bes om fristforlengelse før fristen går ut, og det er frivillig om tilbyder ønsker dette. Oppdragsgiveren kan også innen rimelig tid etter utløpet av fristen spørre leverandørene om å fastholde tilbudet. Vedståelsesfristen kan bare forlenges, og tilbudet bare fastholdes etter utløpet av fristen, når dette ikke fører til en vesentlig endring av grunnlaget for konkurransen eller leverandørens opprinnelige tilbud. Alle kvalifiserte tilbydere skal bli forespurt om

de forlenger vedståelsesfristen. Går vedståelsesfristen ut har vi ikke anledning til skrive kontrakt. Se [anskaffelsesforskriften](#).

Byggherren skal selv stå for all kommunikasjon med tilbydere. Alle spørsmål og svar skal gjøres kjent for samtlige tilbydere.

Offentliggjøring av åpningsprotokoll

Det fremgår av A2 at åpningsprotokoll skal offentliggjøres i KGV. Videre fremgår det at den skal offentliggjøres senest når tilbyder er valgt. Åpningsprotokoll bør allikevel sendes så tidlig som mulig der tildelingskriteriet kun er laveste pris. Ved for eksempel tilbud med forhandlinger eller konkurransepreget dialog kan for tidlig offentliggjøring av protokollen påvirke forhandlingene eller dialogen. Prosjektet må vurdere når det er hensiktsmessig å offentliggjøre åpningsprotokollen i forhold til valgte tildelingskriterier.

A3 Orientering om prosjektet

A3 - 1 Arbeidenes art og omfang

Gi en kortfattet beskrivelse av kontraktarbeidet som grunnlag for vurdering av arbeidsomfang. Gi opplysninger om tiltransporterte entrepriser eller varer som entreprenøren skal overta. Oppgi mellom hvilke profilnummer arbeidet skal foregå. Oppgi viktige mengder, byggevolum og hovedmaterialer med omtrentlige mengder.

A3 - 2 Entrepriseform og kontraktstype

Se også håndbok V771 Veiledning knyttet til valg av kontraktsstrategi.

Valg av kontraktsstandard

Det er viktig at spillereglene er grundig forstått ved valg av de ulike kontrakts-standardene, da standardene har ulik fordeling av roller, ansvar og risiko.

Utførelsesentrepriser

For utførelsesentrepriser står valget mellom NS 8405 for kompliserte kontrakter og NS 8406 for enklere kontrakter.

Det er et par viktige forskjeller. Det ene er reguleringen i NS 8405 av flere aktører. Det andre er «bordet fanger» frister, eller preklusjon slik det fremstår ved varsler. Ved NS 8406 gjelder «innen rimelig tid», mens ved NS 8405 gjelder klare frister for begge parter, der begge parter mister sin rett ved oversittelse av fristene.

NS 8405 kan være egnet for kompliserte kontrakter, men ikke nødvendigvis enkle vegbyggingskontrakter med færre aktører, tross stor omsetning. Ved bruk av NS 8405 må Byggherren være sikker på at frister overholdes.

Et av hovedskillene mellom valg av NS 8405 og NS 8406 er nettopp varslingsbestemmelsene. Det er for en stor del denne klausulen som skiller de to standardene fra hverandre. I tillegg har NS 8405 også mer detaljerte bestemmelser om administrasjon av andre kontrakter og tiltransport av andre inngåtte kontrakter.

For kortvarige kontrakter vil oftest NS 8406 være fullt ut dekkende. Der kontraktsarbeidet er større og mer komplisert kan NS 8405 være aktuell. Ta i betraktning at store kontrakter ikke nødvendigvis er kompliserte, slik at NS 8406 godt kan være egnet for kontrakter med stor omsetning.

Totalentrepriser

Totalentreprise basert på NS 8407 inkluderer både prosjektering og bygging. Totalentreprise kan benyttes for alle typer prosjekter. Varslingsreglene er i hovedsak like strenge som i NS 8405.

A3 - 3 Tidspunkt for igangsettelse og tidsfrister

Oppgi tidligste tidspunkt for igangsetting og frist for overtagelse, samt eventuelle nødvendige delfrister. Se også R760 Pkt. 4.1.6

En bør bare sette delfrister der det er strengt nødvendig, for eksempel andre arbeider som er låst i tid, eller at arbeidene våre berører jernbane. Det å sette delfrister utelukkende ut fra oversikt over framdrift virker fordyrende og binder opp entreprenørens valgmuligheter under utførelsen av arbeidet.

Husk på bestemmelsen i C2 pkt 11 nest siste avsnitt:

Det er viktig at det blir gjort en reell vurdering av om frister skal forlenges dersom det brukes mer tid på samhandlingen. Dette har betydning for entreprenørens byggetid og betaling for drift av rigg i prosess 12.12.

A3 - 4 Avvik i kontraktens rammebetingelser

Angi disponible midler til entreprenør dersom bevilgninger og bevilgningstakt kan ha betydning for framdriftstempo.

A3 - 5 Forskudd

Det kan avtales at entreprenøren får utbetalt et passende forskudd når byggherren finner at det vil være forretningsmessig nødvendig eller økonomisk fordelaktig for byggherren. Forskudd kan også avtales når byggherren finner at kontrakten vil påføre entreprenøren en finansieringsbyrde utover det alminnelige. Ved utbetaling av forskudd skal størrelsen av dette, samt avdragsmåten, fastsettes på forhånd. Normalt skal forskudd ikke overstige 10 % av kontraktssummen ved bygg- og anleggsarbeider. Før utbetaling av eventuelt forskudd skal entreprenør stille sikkerhet for hele forskuddsbeløpet.

Før utsendelse av konkurransegrunnlaget skal ett av de to angitte alternativer velges.

A3 - 6 Byggherre og engasjerte rådgivere

Opplysninger om byggherren og engasjerte rådgivere angis.

A3 - 7 Byggherrens organisering av HMS-arbeidet

Orientering om hvordan byggherren organiserer HMS-arbeidet, slik at forpliktelser i henhold til Forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- og anleggsplasser (Byggherreforskriften) blir ivaretatt.

A3 - 9 Andre entrepriser eller byggherrens egne arbeider

Kort redegjørelse om andre entrepriser eller byggherrens egne arbeider i området, deres omfang, varighet og eventuell innvirkning på kontraktsarbeidet.

A3 - 10 Spesielle forhold

Spesielle forhold ved byggeplassen, konstruksjonen, eller prosjekteringen som kan påvirke arbeid og framdrift, som f.eks. kritiske byggefaser.

Husk å vurder om det er behov for unntak fra krav til aksellast, ref rundskriv NA 2017/5. Dersom det gis unntak fra krav til aksellast i samsvar med dette rundskrivet, skal dette opplyses i A3 punkt 1.

Kapittel B Konkurranseregler, kvalifikasjonskriterier og tildelingskriterier

Kapittel B omhandler konkurransereglene, det vil si valg av prosedyre for gjennomføring av konkurransen, valg av kvalifikasjonskrav og tildelingskriterier.

Anskaffelsesregelverket er bygget opp rundt de grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvnbarhet og forholdsmessighet. Ved bruk og utarbeidelse av kapittel B er det viktig at man tar hensyn til disse prinsippene. Særlig gjelder dette ved utarbeidelsen av de mer skjønsmessige krav og kriterier.

Ved planlegging av en ny konkurranse er det flere faktorer det må tas hensyn til, herunder valg av prosedyre, kvalifikasjonskrav, tildelingskriterier m.m. Malen tar sikte på å favne over den gjennomsnittlige anskaffelsen, men nødvendige tilpasninger til den enkelte konkurranse vil ofte være nødvendig. I slike tilfeller må alle deler av kapittel B ses i sammenheng, slik at en endring i et delkapittel ikke skaper usikkerhet i en annen del.

B1 Konkurranseregler

Kapittel B1 omhandler de generelle konkurransereglene. Kapitlet er felles for enhver konkurranse og skal ikke være gjenstand for endringer, utover angivelse av valgt anskaffelsesprosedyre.

De ulike prosedyrealternativene er:

- Tilbudskonkurranse, åpen eller begrenset, kun anskaffelser under EØS-terskelverdi
- Anbudskonkurranse, åpen eller begrenset
- Konkurranse med forhandling, må alltid gjennomføres i en to-trinns prosess
- Konkurransepreget dialog, må alltid gjennomføres i en to-trinns prosess

Utgangspunktet er at det skal brukes åpne tilbudskonkurranser og anbudskonkurranser. Dersom kontraktstrategien legger opp til at det kan brukes andre prosedyrer må dette avklares med Kontrakt og marked Utbygging pr. e-post: innspillR763@vegvesen.no

Prosedyrer konkurranse med forhandling og konkurransepreget dialog er etter sin art krevende prosedyrer. Ved benyttelse av disse må det legges til grunn noe utvidet arbeid med kapittel B og særlige prosjektspesifikke tilpasninger.

Anskaffelsesprosessen, uavhengig av prosedyrevalg, har alltid to hoveddeler; kvalifikasjonsdelen og tildelingsdelen.

Den første hoveddelen gjelder hvorvidt en tilbyder kan anses å være kvalifisert for deltakelse i konkurransen. Dette er et spørsmål om den enkelte leverandørs egnethet for den aktuelle kontrakten. Kravene som stilles for å være kvalifisert er angitt i kapittel B2.

Den andre hoveddelen gjelder tildelingen av kontrakten. Det vil si hvem av tilbyderne har inngitt det best tilbudet basert på de angitte tildelingskriteriene. I dette ligger det også et spørsmål om hvordan man skal gå frem for å identifisere det beste tilbudet – valg av evalueringsmodell. Tildelingskriteriene, bestemmelser knyttet til utarbeidelse av tilbudene og metode for valg av tilbud er regulert i kapittel B3.

B2 Krav til leverandørens kvalifikasjoner – anbudskonkurranse (over EØS-terskel)

Det er to hovedtemaer i kapittel B2. For det første hvilke krav som tilbyderne må oppfylle for å bli kvalifisert for videre deltakelse i konkurransen. Det andre er hvilke forhold som kan medføre avvising av tilbyderen. Både kvalifikasjonskravene og avvisingsspørsmålene vil bli behandlet nedenfor.

Kvalifikasjonskravene deles inn i ulike kategorier i henhold til anskaffelsesforskriften, og det kan ikke stilles andre krav enn de som fremgår av kapittel 16 i anskaffelsesforskriften. Kravene kan bare gjelde registrering, autorisasjoner mv., krav til økonomisk og finansiell kapasitet og tekniske og faglige kvalifikasjoner.

Det følger av anskaffelsesregelverkets grunnleggende prinsipper og direkte av anskaffelsesforskriftens § 16-1 at kvalifikasjonskravene må nødvendig tilknytning til kontrakten og stå i forhold til det arbeidet kontrakten omfatter. Det bør derfor alltid gjøres en avsluttende vurdering om de oppstilte krav er forholdsmessige i forhold til den aktuelle kontrakten, både hver for seg og samlet.

Formålet med kvalifikasjonskravene er ikke å begrense konkurransen, men sikre den enkelte leverandørs egnethet for det aktuelle oppdraget. Enten tilfredsstillende tilbyder kravene og er kvalifisert, eller så gjør han det ikke, og er følgelig ikke kvalifisert, og skal avvise. Dette gjelder for hvert enkelt kvalifikasjonskrav.

Ordningen skal praktiseres slik at den er med på å stimulere etablering, mangfold og konkurranse i markedet, og utvikle firmaer som ønsker å inngå kontrakter med Statens vegvesen.

B2 – 2.2 Leverandørens organisatoriske og juridiske stilling

Dette kravet bidrar til å sikre at det kun er lovlig etablerte foretak som får inngå kontrakt med Statens vegvesen, og skal alltid stilles. Merk at et utenlandsk foretak skal fremlegge dokumentasjon fra sitt hjemland, og dette gjelder også dersom dette foretaket er registrert i Norge (såkalt NUF).

Kravet bidrar også å skape klarhet i hvem som er tilbyderen i konkurransen. Dette har betydning for øvrige kvalifikasjonskrav, samt avvisingbestemmelsene.

B2 – 2.3 Leverandørens økonomiske og finansielle kapasitet

Statens vegvesen ønsker ikke å inngå kontrakter med tilbydere som ikke har tilstrekkelig økonomisk gjennomføringsevne. Dette fordi dårlig økonomi kan medføre at ytelsen fra tilbyderen uteblir, eller i verste fall en konkurs med påfølgende opphør av kontrakten.

Det skal som minimum stilles krav til at egenkapitalen er positiv. Sist tilgjengelige årsregnskap skal legges til grunn.

Økonomiske krav, ut over minstekravet som er positiv egenkapital, bør vurderes ut fra eventuelle spesielle forhold i kontrakten. Det kan være tilstrekkelig å kreve positiv egenkapital dersom det ikke er spesielle forhold ved kontrakten som skal lyses ut.

Spesielle forhold kan for eksempel være:

- Størrelsen og kompleksiteten på kontrakten. Desto større og/eller kompleks kontrakten er desto større grunn kan det være til å stille strengere økonomiske krav.
- Hvordan er markedet for den aktuelle kontrakten. Er det relevante markedet vant til å håndtere tilsvarende kontrakter?
- Andre konkrete forhold ved kontrakten eller markedssituasjonen som gjør at det er viktig for SVV å inngå avtale med en leverandør som har en viss økonomisk kapasitet.

Det spesifikke kravet til gjennomsnittlig årlig omsetning bør ikke settes så høyt at det står i misforhold til det man skal oppnå (ref. kravet til forholdsmessighet). I anskaffelsesforskriften er det en absolutt grense på 2 ganger den anslåtte verdien på kontrakten.

Som regel vil det være hensiktsmessig å se hen til hva som er gjennomsnittlig årlig produksjon i kontrakten, og sette et omsetningskrav som reflekterer dette. Det bør også sees hen til hvilken omsetning aktuelle tilbydere har, slik at kravene ikke stilles så høyt at konkurransen begrenses unødig.

Egenkapitalandelen er uttrykk for hvor stor andel egenkapitalen er av summen av egenkapitalen og gjeld (totalkapitalen). Formelen er $(\text{egenkapital}/\text{totalkapital}) \cdot 100\%$. Sist tilgjengelige årsregnskap skal legges til grunn.

Dersom det brukes krav utover minimumskravene, vær oppmerksom på at kravene ikke blir så strenge at det ikke blir tilstrekkelig konkurranse. Det må være en balanse mellom krav og marked.

Dersom tilbyderen har saklig grunn til ikke å fremlegge den dokumentasjonen som er etterspurt, så kan kravet oppfylles med alternativ dokumentasjon, jf. B2 pkt. 2.3 og anskaffelsesforskriften § 16-4 annet ledd.

B2 – 2.4 Leverandørens tekniske og faglige kvalifikasjoner

Krav til tekniske og faglige kvalifikasjoner er viktig for å redusere risikoen for at ytelsen fra tilbyderen ikke blir i henhold til kontraktens krav.

B2- 2.4.1 Relevant erfaring

Det første kvalifikasjonskravet i malen er knyttet til leverandørens erfaringer. Med dette menes tilbyderen som sådan, og i utgangspunktet ikke en vurdering av enkeltpersoners kompetanse. Leverandøren skal ha tilstrekkelig erfaring av relevant art og vanskelighetsgrad, fra nærmere definerte arbeider.

Leverandøren skal selv ha erfaring fra utførelsen av arbeidene, det er ikke tilstrekkelig at leverandøren kun har erfaring fra å styre underentreprenørens utførelse. Hvis leverandøren kun har erfaring fra å styre underentreprenører må leverandøren støtte seg på andre virksomheter som har den nødvendige erfaringen fra utførelse av de aktuelle arbeidene, se nærmere om dette i B2 pkt. 4.1.

Ved evalueringen av hva som er "tilstrekkelig", har Statens Vegvesen et vidt innkjøpsfaglig skjønn. Det må likevel ikke utøves så strengt at det ikke står i forhold til det som skal oppnås, eller at konkurransen blir unødvendig begrenset. Det skal foretas en konkret vurdering hvor vi må se hen til om de innleverte erfaringene innebærer at leverandøren har den erfaringen de trenger for å utføre den aktuelle jobben.

At arbeidene skal være av "relevant art" åpner opp for at arbeider som ikke er identiske eller tilsvarende også kan tas i betraktning. Det må likevel begrunnes på en forsvarlig måte hvorfor et arbeid er relevant eller ikke, med mindre dette er åpenbart. Dette er en utvidelse i forhold til tidligere da vi krevde erfaringer fra «samme» art og vanskelighetsgrad.

Tilsvarende må «relevant vanskelighetsgrad» vurderes på en faglig forsvarlig måte. Vurderingene må for øvrig knyttes opp om den type arbeider som den aktuelle konkurransen gjelder, slik dette er presentert i konkurransen, og slik en normalt rimelig opplyst og normalt påpasselig tilbyder forstår dette.

B2- 2.4.2 Byggherrers erfaringer

Det andre kvalifikasjonskravet gjelder byggherrers erfaringer med den aktuelle tilbyderen. Dette kravet er formulert som tidligere, og meningen har vært å videreføre tidligere praksis.

Det er samme dokumentasjon som skal legges til grunn for både dette kvalifikasjonskravet og forrige. Dette er en referanseliste som viser tidligere utførte arbeider. Det skal bare tas hensyn til forhold som er skriftlig dokumentert.

Det er viktig at en her vurderer gjennomgående trekk hos tilbyder. Enkelttilfeller kan bare legges til grunn dersom de har vært av særlig stor alvorlighetsgrad.

Når Statens vegvesen eller andre byggherrer har svært dårlig erfaring med tilbyder, kan tilbyder avvises. Når tilbyder ikke kan vise til relevante kontrakter som er gjennomført på tilfredsstillende måte, skal tilbyder avvises.

B2- 2.4.3 Gjennomføringsevne (markert i grått – benyttes kun om nødvendig)

Det tredje kvalifikasjonskravet som gjelder tekniske og faglige kvalifikasjoner er kravet til gjennomføringsevne.

Kontrakter som inneholder arbeider som anses normale og uten spesielle utfordringer, trenger i utgangspunktet ikke dette kravet. For kontrakter som har spesielle forhold som gjør at de skiller seg fra vanlige arbeider, for eksempel store og kompliserte kontrakter, anbefales det å ta inn dette kravet. I vurderingen av om kontrakt er stor må den aktuelle kontrakten sammenlignes med gjennomsnittlige kontrakter ellers i markedet.

Det bør også vurderes om kravet skal brukes for mindre kontrakter som inneholder spesielt kompliserte arbeider der forhold ved leverandørens bemanning har stor betydning. Dersom kravet skal brukes i en kontrakt må oppdragsgiver ha gjort seg opp en formening om hvilken bemanning som er nødvendig for å gjennomføre arbeidene, herunder hvilke nøkkelpersoner som tilbyderne må dokumentere at de har til disposisjon. Dersom CV'er etterspørres her, bør det utvises varsomhet i benyttelse av CV'er i tildelingsfasen.

Det bør vurderes om alle de fire dokumentasjonskravene skal tas med, eller om det er tilstrekkelig å kun ta med 3 eller færre.

B2 – 2.5 Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og kvalitet**B2 – 2.5.1 SHA system**

Statens vegvesen har et spesielt fokus på HMS, og det er derfor tatt inn et eget kvalifikasjonskrav om dette. Tilbyderen skal ha et system som viser at han arbeider proaktivt for ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet (HMS), med relevans for tilsvarende arbeider som omfattet av herværende konkurranse. Systemet skal være gjenstand for jevnlig revisjon jmf. Byggherreforskriften §11.

Det at systemet skal ha relevans for tilsvarende arbeider innebærer at systemet i prinsippet er anvendelig for gjennomføring av den type arbeider som anskaffelsen gjelder. Det kreves likevel ikke at systemet skal være fullt ut tilpasset, men det skal være relevant.

B2 – 2.5.2 Ulykkesfrekvens (H1-verdi)

Tilbyderen må også oppfylle kvalifikasjonskrav vedrørende ulykkesfrekvens (H1-verdi). Dette kravet gjelder både tilbyderen og hans sentrale kontraktsmedhjelpere (underentreprenører). Merk at kravet til H1-verdi ikke gjelder absolutt, ettersom tilbyderen kan levere en redegjørelse. Denne må i så fall vurderes på forsvarlig vis.

Pr. denne veileders dato skal følgende H1 krav benyttes:

Verdi kontrakt (byggherreoverslaget):	H1-verdi:
Over 200 millioner	10
Mellom 50 – 200 millioner	15
Under 50 millioner	Benyttes ikke

B2 – 2.5.3 Ytre miljø

For ytre miljø er det stilt krav til at leverandøren skal være sertifisert etter ISO 14001 (2015), EMAS (EU Eco-Management and Audit Scheme for environmental management), eller Miljøfyrtårn, med relevans for tilsvarende samferdselsprosjekter. Attest på ISO 14001 eller EMAS må være utgitt av et akkreditert firma. Oversikt over akkrediterte firma som kan utstede attest finnes på <https://www.akkreditert.no>.

Oversikt over hvilke firma som er sertifisert med Miljøfyrtårnet finnes på <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/om-oss/finn-sertifiserte-virksomheter/>

I og med at vi ikke har stilt et slikt krav tidligere, og flere leverandører ikke er i mål med sertifiseringsprosessen, vil et slikt krav kunne være for strengt å innføre uten en overgangsfase. Overgangsfasen skal vare ut 2020, men malen vil bli oppdatert i forhold til dette, slik at det enkelte prosjekt ikke trenger å tenke på om fasen er over eller ikke.

I overgangsfasen vil det være tilstrekkelig å dokumentere at leverandør er i en sertifiseringsprosess og har inngått avtale om dette senest tre måneder før tilbudsfrist. Den enkelte tilbyder skal levere dokumentasjon som viser at kravet er oppfylt.

Vi gjør oppmerksom på at leverandøren kan støtte seg på andre for å oppfylle kravet, jf. FOA § 16-10. Hvis leverandøren støtter seg på andre for å oppfylle kravet bør leverandøren redegjøre for hvordan dette skal skje i praksis.

Vær obs på at det også kreves dokumentasjon på revisjon de siste år. Systemet bør være revidert minst 1 gang de siste 3 årene.

B2 – 2.5.4 Kvalitetsstyring

Det er stilt krav til at leverandøren skal være sertifisert etter ISO 9001:2015, med relevans for tilsvarende samferdselsprosjekter.

Attest på ISO 14001 må være utgitt av et akkreditert firma. Oversikt over akkrediterte firma som kan utstede attest finnes på <https://www.akkreditert.no/>

I og med at vi ikke har stilt et slikt krav tidligere, og flere leverandører ikke er i mål med sertifiseringsprosessen sertifiserte, vil et slikt krav kunne være for strengt å innføre uten en overgangsfase. Overgangsfasen skal vare ut 2020, men malen vil bli oppdatert i forhold til dette, slik at det enkelte prosjekt ikke trenger å tenke på om fasen er over eller ikke.

I overgangsfasen vil det være tilstrekkelig å dokumentere at leverandør er i en sertifiseringsprosess og har inngått avtale om dette senest tre måneder før tilbudsfrist annen dokumentasjon for tilsvarende miljøledelsestiltak godtas. Den enkelte tilbyder skal levere dokumentasjon som viser at kravet er oppfylt.

Vi gjør oppmerksom på at leverandøren kan støtte seg på andre for å oppfylle kravet, jf. FOA § 16-10. Hvis leverandøren støtter seg på andre for å oppfylle kravet bør leverandøren redegjøre for hvordan dette skal skje i praksis.

Vær obs på at det også kreves dokumentasjon på revisjon de siste år. Systemet bør være revidert minst 1 gang de siste 3 årene.

B2 – 3 Øvrige bestemmelser

B2 – 3.1 Dokumentasjon for fravær av avvisningsgrunner

Signert ESPD-skjema godkjennes som foreløpig dokumentasjon for fravær av avvisningsgrunner. Ytterligere dokumentasjon som fremgår av E2 skal kun fremlegges av den som blir innstilt.

B2 – 3.2 Skatteattester – anskaffelsesforskriften § 7-2

Det presiseres at kravet til skatteattester gjelder alle tilbydere,

B2 – 3.3 Fullmakt for innhenting av utvidet skatteattest

Utvidet skatteattest skal vurderes av byggherren før inngåelse av kontrakt og ved vurdering av nye underentreprenører. Vurderingen inngår som en del av kvalifikasjonsvurderingene og som del av risikovurdering av sosialdumping/arbeidslivskriminalitet. Vi vurderer kun utvalgte opplysninger i skatteattesten og disse fremgår i tabellen nedenfor.

Når du har mottatt fullmakten fra entreprenør i samsvar med B2 pkt. 3.3 skal du sende denne til Samarbeid.Akrim.Skattost@skatteetaten.no. I løpet av et par dager vil du få tilsendt den utvidede skatteattesten på e-post. All e-post kommunikasjon mellom Statens vegvesen og Skatteetaten er kryptert og skjer på en sikker måte. Den utvidede skatteattesten er underlagt taushetsplikt og skal arkiveres på kontraktens mimenummer.

Beslutning om avvisning av entreprenør i konkurransen eller å nekte nye underentreprenører samt trekke tilbake godkjenning av underentreprenør, skal bygge på en helhetlig vurdering av avvikene, og må vurderes opp mot FOA § 9-5 (3) bokstav a (del II-anskaffelser), eller FOA § 24-2 (1) bokstav b eller § 24-2 (3) bokstav a (del III-anskaffelser).

Ved avvik som vurderes til å medføre avvisning eller underkjennelse anbefales det å kontakte Skatteetaten tlf. 80080000 for å få mer informasjon om avviket.

Anskaffelseskoordinator/kontraktsrådgiver kan bistå med kvalifikasjonsvurderingen.

Tema	Hva kontrolleres	Hvordan vurdere?	Konsekvens
1. Hovednæring	Er næringskoden innen den jobben de utfører (for eksempel bygg og anlegg, eller industri)	Noen kan bevisst registrere seg inn på en næringskode for å unngå kontroller i bygg og anlegg. Det kan vi ikke vite, men vi kan stille spørsmål om valg av næringskode.	Er ikke grunn til avvisning av leverandør eller underkjenning av UE. Kan gi indikasjon på mulig bevisst feilregistrering som igjen kan indikere behov for stikkprøvekontroll av lønns- og arbeidsvilkår.
2. Antall ansatte innmeldt (Arbeidsgiverarbeidstaker register)	Antall arbeidstakere.	Alle ansatte skal registreres i Aa-registeret. NUF (norskregistrert utenlands foretak) kan ha null ansatte fordi ansatte ofte kan være registrert på det utenlandske foretaket. Andre virksomheter enn NUF og enmannsbedrifter har normalt ansatte.	Er ikke grunn til avvisning av leverandør eller underkjenning av UE. Kan gi indikasjon på hvor godt rustet tilbyder er til å ivareta kravet om 25 % egne ansatte. Må følges opp i kontrakten. Virksomheter uten ansatte eller få ansatte bør kontrolleres under bygging for samsvar mellom oversiktslister og antall ansatte i Aa-registeret.
3. Registrering i registre	Enhetsregisteret	Alle skal være registrert.	Manglende registrering er grunn til avvisning av leverandør og underkjenning av UE.
	Foretaksregister	Alle næringsdrivende foretak skal være registrert med unntak av enkeltpersonforetak som kun yter tjenester og enkeltpersonforetak som selger varer med 5 eller færre enn 5 ansatte.	Manglende registrering er grunn til avvisning av leverandør og underkjenning av UE.
	MVA-registeret	Alle skal være registrert i MVA med unntak for de som har omsetning under kr. 50 000 (nyetablerte) og Norsk utenlandsk foretak (NUF) som kun driver med utleie av arbeidskraft. Kontakt Skatteetaten for ytterligere informasjon dersom registrering mangler.	Manglende registrering er grunn til avvisning av leverandør og underkjenning av UE. Unntak for virksomhet med omsetning under 50 000 kr og utenlandsk (NUF) bemanningsbyrå MVA registrering må kontrolleres for nyetablerte når omsetningen går opp.
4. Levert skattemelding	Står det tall i radene for skjønnsberegnet oppgave?	Skattemelding er ikke levert når det er tall i rader for skjønnsberegnet oppgave. Sjekk om frist for innsending nylig er gått ut. Fristene finnes her. Be entreprenør om å rette opp/sende inn. Kontakt Skatteetaten for bekreftelse av innlevering.	Gjentakende (mer enn 1) manglende levering av skattemelding er grunn til avvisning av leverandør og underkjenning. Det skal leveres 1 skattemelding pr termin.
5. Levert A-melding	Står det tall i radene for «sum grunnlag arbeidsgiveravgift»?	Dersom virksomheten har ansatte bør det stå et tall i «Sum grunnlag arbeidsgiveravgift». I tilfeller hvor grunnlaget er skjønnsfastsatt, vil dette fremgå i egen kommentar. Vær obs på distrikt med fritak fra arbeidsgiveravgift (link til skatteetaten).	Er ikke grunn til avvisning av leverandør eller underkjenning av UE. Avvik kan indikere høy risiko for sosial dumping og bør vurderes mht stikkprøvekontroll av oversiktslister og mottatt kopi av skjema RF1198 fra entreprenøren.
6. Forfalt, ikke betalte skatter og avgifter	Er skatter og avgifter betalt?	Det skal som hovedregel ikke være restanser eldre enn siste termin. Unntak gjelder der det er et omtvistet krav, eller der det er inngått en betalingsavtale som overholdes, eller der siste termin er under innbetaling men ikke registrert. Står det noe annet enn 0 i feltene har virksomheten restanser. Da må du kontakte Skatteetaten for informasjon om hva restansen gjelder. Vær obs på at Skatteetaten ikke kan opplyse om omtvistede krav. Spør også leverandøren om årsak til restanse og be om oppretting.	Forfalte ikke betalte skatter og avgifter medfører avvisning av leverandør eller underkjenning av UE dersom: Restansen er eldre enn siste termin, og i tillegg ikke gjelder enten: a. Omtvistet krav b. Betalingsavtale som overholdes c. En termin som er under innbetaling, men som ikke er registrert ennå.

Eksempel på utfylt utvidet skatteattest vises under.

Informasjon om skatte- og avgiftsforhold (Utvidet skatteattest)

Mottaker av skjema:

Organisasjonsnummer: 958935420
 Navn: OSLO KOMMUNE
 Adresse: RÅDHUSET
 Postnr: 0037 Poststed: OSLO

Opplysninger om den forespurte virksomheten:

Organisasjonsnummer: [redacted] Selskapsform: AS
 Foretakets navn: [redacted]
 Adresse: [redacted]
 Postnr: 3185 Poststed: SKOPPUM

Innehaver: [redacted]
 Styreleder: [redacted]
 Daglig leder: [redacted]
 Kontaktperson: [redacted]
 Hovednæring: 43.990 Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet

1
2

Antall ansatte innmeldt: 11

Registrert i følgende registre:

3 **Register:**

	Ja/Nei	Reg.dato	Slettet dato
Enhetsregisteret:	Ja	20.11.2012	
Foretaksregisteret:	J		
MVA-registeret:	J	01.11.2012	

4 **Levert skattemelding for merverdiavgift. Tre siste terminer – beløp:**

Oppgavehyppighet: 2-mnd
 Gjeldende første termin for MVA oppgaveplikt: 2012-6 Slettet MVA termin: [redacted]

Tre siste terminer:

	Termin 1	Termin 2	Termin 3
Termin:	1-2017	2-2017	3-2017
Samlet omsetning innlevert oppgave:	1 007 172	303 742	760 054
Samlet omsetning skjønnsberegnet oppgave:			
Utgående merverdiavgift, høy sats innlevert oppgave:	251 793	75 936	190 013
Utgående merverdiavgift, høy sats skjønnsberegnet oppgave:			
Inngående avgift innlevert oppgave:	95 742	71 807	118 044
Inngående avgift skjønnsberegnet oppgave:			

5 **Levert A-melding. Tre siste terminer – grunnlag arbeidsgiveravgift:**

Termin:	2017-2	2017-3	2017-4
Sum grunnlag arbeidsgiveravgift:	180 265	377 225	593 626

6 **Forfalt, ikke betalte skatter og avgifter:**

Forskuddsskatt, forskuddspliktig:	0	
Forskuddsskatt, etterskuddsplikt:	0	
Restskatt:	0	
Forskuddstrekk pr dags dato:	0	
Arbeidsgiveravgift pr dags dato:	0	
Annet:	252	
Merverdiavgift pr dags dato:	368	Forsinkelsesrenter

Sentralskattekontoret for utenlandssaker:

Antall registrerte arbeidsforhold siste 6 mnd: [redacted]
 Antall registrerte aktive arbeidstakere pr dato: [redacted]
 Antall registrerte oppdrag som oppdragsgiver siste 6 mnd: [redacted]

Ovenstående opplysninger attesteres:

Myndighet: Skatteetaten Dato: 28.09.2017 Underskrift: Hildegunn Vestaberg

Skatteetaten påtar seg ikke ansvar for mulige feil i skjemaet

B2 – 4 Støtte fra andre virksomheter og deltakelse i fellesskap

Det er flere måter en tilbyder kan delta i en konkurranse på:

1. Kvalifisere seg basert på egne kvalifikasjoner
2. Kvalifisere seg basert på egne kvalifikasjoner, supplert med kvalifikasjonene til andre virksomheter
3. Kvalifisere seg som en del av en gruppe med tilbydere

Der en tilbyder alene oppfyller kvalifikasjonene (nr. 1), så er det ikke nødvendig å støtte seg på kvalifikasjonene til andre virksomheter (nr. 2). Det at en tilbyder angir at han vil bruke navngitte undertilbydere, så er ikke dette nødvendigvis ment å uttrykke at han anser det som nødvendig å støtte seg på deres kapasitet for å oppfylle kvalifikasjonskravene.

B2 – 4.1 Støtte fra andre virksomheter for oppfyllelse av kvalifikasjonskrav

For at en tilbyder skal kunne basere seg på kvalifikasjonene til andre foretak, så må flere vilkår være oppfylt, jf. anskaffelsesforskriften § 16-10 og punkt 4.1 i mal for kapittel B2.

For det første må det dreie seg om kvalifikasjonskravene til økonomisk og finansiell kapasitet eller tekniske og faglige kvalifikasjoner.

For det andre må tilbyderen dokumentere at han råder over den andre virksomhetens ressurser, for eksempel ved å fremlegge en forpliktelseserklæring. Det er det faktiske innholdet i den fremlagte dokumentasjon som vil være avgjørende for om tilbyderen har fått rådighet over det andre foretakets relevante ressurser ved en eventuell kontraktsinngåelse. Det er ikke tilstrekkelig at det rent faktisk er kalt en forpliktelseserklæring.

Tilbyderen må også fremlegge dokumentasjon fra det andre foretaket for det eller de kvalifikasjonskrav som han skal bidra til å oppfylle, samt dokumentasjon på at foretaket er lovlig registrert. I tillegg må det andre foretaket levere eget ESPD-skjema.

B2 – 4.2 Fellesskap av leverandører

Der flere tilbydere ønsker å delta sammen (nr. 3 under pkt. 4 over), så skal hver enkelt deltaker levere den samme dokumentasjonen som individuelle tilbydere (nr. 1). Dette innebærer også at hver av deltakerne i gruppen skal levere egne ESPD-skjemaer. Oppfyllelse av kvalifikasjonskravene vurderes samlet sett for gruppen, men øvrige avvisningsgrunner i § 24-2 vurderes i all hovedsak for hver enkelt deltaker i gruppen.

B2 – 5 Særlig om nyetablerte leverandører

Tilbydere som er nyetablerte kan ha vanskeligheter med å innlevere dokumentasjon som viser at de oppfyller kvalifikasjonskravene, for eksempel når det gjelder krav til erfaring. Ett eksempel er der to tilbydere har slått seg sammen i et nytt selskap. Det nye selskapet vil formelt sett ikke ha noe erfaring, selv om personellet i selskapet har erfaring. Dette vil kunne slå uheldig ut for deltakelsen i konkurransen. Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) har for øvrig åpnet for at det er mulig å vektlegge ansattes kompetanse, opparbeidet i andre firma, ved vurderingen av kvalifikasjonskrav knyttet til tilbyderens kompetanse og erfaring. Dette ble begrunnet med at leverandørens erfaring og kompetanse først og fremst er et resultat av den kompetanse og erfaring som de ansatte besitter.

Statens vegvesen godtar til en viss grad at det leveres annen dokumentasjon for nyetablerte tilbydere. Det presiseres likevel at det aktuelle kvalifikasjonskravet er det samme for alle tilbydere. Der manglende oppfyllelse av dokumentasjonskravene viser at tilbyderen faktisk ikke oppfyller kvalifikasjonskravene, så skal han avvises.

B2 – 6 Krav til leverandørens dokumentasjon av kvalifikasjonskravene

Dette punktet innebærer et oppsummerende punkt om hvilken dokumentasjon tilbyderen skal innlevere.

B2 – 6.1 ESPD – Det europeiske egenerklærings skjemaet

ESPD (European Single Procurement Document), er et felles EU/EØS egenerklærings skjema som skal benyttes på alle anskaffelser over EØS-terskelverdiene.

Statens vegvesen må klargjøre et skjema pr. konkurranse som kunngjøres. Skjemaet, herunder informasjon om utfylling finnes på: <https://ec.europa.eu/tools/espdc/filter?lang=no>.

Før utformingen av det enkelte skjemaet vil du få en forespørsel om hvem du representerer, korrekt valg er her ”Jeg er oppdragsgiver”.

ESPD skjemaet gjelder som foreløpig dokumentasjon for at kvalifikasjonskravene er oppfylt, samt at det ikke foreligger andre avvisningsgrunner. I henhold til anskaffelsesforskriften § 17-1 tredje ledd kan Statens vegvesen etterspørre dokumentasjonen på ethvert tidspunkt, dersom det er nødvendig for å sikre at konkurransen gjennomføres på riktig måte.

Det påpekes at det kun er den innstilte tilbydere som skal evalueres.

B2 – 6.2 Dokumentasjon av kvalifikasjonskravene

Punktet angir hvordan den enkelte tilbyder skal dokumentere oppfyllelsen av kvalifikasjonskravene.

- For det første skal tilbyderen (og eventuelle foretak tilbyderen støtter seg på, eventuelt grupper av tilbydere) levere utfylt ESPD-skjema, jf. punktet ovenfor.
- For det andre skal tilbyderen levere dokumentasjon i henhold til kapittel E1. Det vises til veiledningen i forbindelse med dette.
- For det tredje skal det leveres dokumentasjon i henhold til dokumentasjonskravene ved hvert enkelt kvalifikasjonskrav.

B2 – 7 Avklaringer

Det er ikke uvanlig at en tilbyder har levert dokumentasjon som ikke fullt ut tilfredsstillende de krav til dokumentasjon som er fastsatt. Der tilbyderen rent faktisk oppfylder kvalifikasjonskravene vil det være uheldig om dette skulle lede til avvisning.

Oppdragsgiver har en viss adgang til å be om ettersendelse av dokumentasjon, jf. § 23-5 og mal for kapittel B2 pkt. 7 med videre henvisning til kapittel B3 pkt. 6. Det er alminnelig antatt at avklaringsadgangen også vil kunne benyttes tilsvarende i vurderingen av kvalifikasjonskravene, men pr. dags dato er dette ikke eksplisitt regulert i forskriften. Manglende dokumentasjon fra en eller flere tilbydere skal etterspørres innenfor rammene i anskaffelsesregelverket. Difi har skrevet mer utfyllende i forhold til avklaringsadgangen, se <https://www.anskaffelser.no..>

Det vises til veiledningen i forbindelse med kap. B3 pkt. 6.

B2 Krav til leverandørens kvalifikasjoner – tilbudskonkurranse (under EØS-terskel)

Som et utgangspunkt vises det til det som står under B2 – anbudskonkurranser i den grad de samme reglene gjelder for tilbudskonkurranser. Ulikheter vil imidlertid bli kommentert.

B2 – 2 Kvalifikasjonskrav, jf. anskaffelsesforskriften § 8-7**B2 – 2.4 Leverandørens tekniske og faglige kvalifikasjoner****B2 – 2.4.3 Gjennomføringsevne**

Det skal som hovedregel ikke stilles krav til gjennomføringsevne under terskel.

Det kan allikevel være aktuelt på kontrakter med stor kompleksitet.

B2 – 2.5.2 Ytre miljø og 2.5.3 Kvalitetsstyring

Det kreves ikke sertifisering, vi stiller kun et krav til egenerklæringsskjema hvor det fremgår at leverandøren oppfyller kravene i EU-ordningen (ISO) eller andre anerkjente systemer.

B2 – 7 Avklaringer

Oppdragsgiver har en viss adgang til å be om ettersendelse av dokumentasjon, jf. § 23-5 og mal for kapittel B2 pkt. 7 med videre henvisning til kapittel B3 pkt. 6. Det vises til veiledningen i forbindelse med sistnevnte punkt.

B3 Krav til tilbud og spesielle konkurranseregler – anbudskonkurranse (over EØS-terskel)

Kapittel B3 gjelder selve gjennomføringen av konkurransen og de kriterier som legges til grunn for valg av tilbud.

B3 – 2 Frister

Nærmere om fastsettelse av frister vises det til A2.

B3 - 3 Krav til utforming av leverandørens tilbud

Tilbudet skal gis på skjemaer angitt i kapittel E, se egen veileder for dette kapitlet. Etter anskaffelsesforskriftens § 23-3 skal tilbudet være skriftlig og bindende, bestemmelsene her utdyper dette nærmere.

I konkurransegrunnlaget er termen ”komplett tilbud” angitt. Med dette siktes det til at leverandøren må levere et fullstendig tilbud innen tilbudsfristen. Det er imidlertid ikke meningen at bestemmelsen skal være til hinder for lovlige avklaringer rundt tilbudet, jf. anskaffelsesloven § 23-5, se punkt B3 – 6 nedenfor.

B3 – 4 Alternative tilbud

Statens vegvesen vil normalt ikke tillate alternative tilbud.

Dersom det er ønskelig å tillate alternative tilbud, ta kontakt med Kontrakt og marked Utbygging pr. e-post: innspillR763@vegvesen.no

B3 - 5 Taktisk prising

I enkelte tilfeller vil leverandøren ha angitt priser som står i et åpenbart misforhold til den ytelsen prisen skal dekke. Terskelen for å avvise et tilbud med unormalt lave enhetspriser er høy.

Ved vurdering av enhetspriser vil man her kunne se på øvrige kontrakter og eventuelt foreta en kontrollregning og en sammenstilling av innkommende tilbud.

Det må skilles mellom to ulike typetilfeller, avvisningsplikt og avvisningsrett.

Dersom den lave prisen skyldes manglende oppfyllelse av bestemmelser om miljø, arbeidsforhold og sosiale forhold etter norske regler, EU/EØS regler, tariffavtaler m.m. foreligger det en avvisningsplikt. Slike forhold er normalt vanskelig å avdekke, og om man i vurderingen av tilbud blir oppmerksom på slike forhold, bør krimseksjonen til Statens vegvesen kobles inn i saken.

Dersom ovennevnte ikke kan begrunne den lave prisen foreligger det ikke en avvisningsplikt, men en «kan» avvisningsgrunn. Merk, leverandøren må fortsatt gis anledning til å redegjøre for prisen, selv om man ikke mistenker at det foreligger forhold som kan begrunne en avvisningsplikt.

For øvrig er det henvist til håndbok R761/762. Dette er retningslinjer for leverandørene, og tilbud som prises i strid med dette kan ikke automatisk avvises, med mindre prisingen kan anses som et vesentlig avvik fra konkurransegrunnlaget..

I slike tilfeller må de øvrige avvisningsgrunner vurderes, herunder anskaffelsesforskriften § 24-8 annet ledd e). Denne bestemmelsen sikter seg inn mot "lignende forhold" som de øvrige avvisningsbestemmelsene dekker.

Det er ikke aktuelt for Statens vegvesen å utarbeide en liste over hvilke priser som vil bli akseptert i den enkelte konkurranse. Dette må vurderes konkret for det enkelte tilfelle.

Særskilt om prising av tilrigging

Dette avsnittet vil kun bli aktuelt der vi har bedt om prising på prosess 12.11 og tilrigging. Der vi kun har bedt om priser på prosess 12.1 fjernes dette avsnittet.

Retningsgivende for fastsettelse sum for tilrigging:

- For kontrakter under 10 mill. kroner vil beløpet være avhengig av helt konkrete forhold.
- For kontrakter mellom 10 og 100 mill. kroner skal beløpet være i størrelsesorden 15 % av antatt kontraktssum, med individuelle vurderinger av kontraktens egenart og spesielle forhold.
- For kontrakter mellom 100 og 200 mill. kroner skal beløpet være i størrelsesorden 10 % av antatt kontraktssum, med individuelle vurderinger av kontraktens egenart og spesielle forhold.
- For kontrakter større enn 200 mill. kroner skal beløpet være i størrelsesorden 5 % av antatt kontraktssum, med individuelle vurderinger av kontraktens egenart og spesielle forhold.

B3 - 6 Avklaringer

I den tidligere anskaffelsesforskriften var handlingsrommet for å foreta avklaringer knyttet til tilbudene meget begrenset. Dette som en direkte konsekvens av det strenge forhandlingsforbudet. Selv om forhandlingsforbudet fortsatt gjør seg gjeldende ved bruk av prosedyren anbudskonkurranser, er det nå inntatt en særskilt bestemmelse knyttet til avklaringer.

Under punkt 6 er grunntrekkene i forhold til anskaffelsesforskriftens § 23-5 trukket opp, herunder at leverandørene vil få en kort tidsfrist for å komme med de opplysninger/dokumenter etc. som er påkrevd for avklaringen.

Avklaringene må knytte seg til uklarheter og/eller ufullstendigheter i tilbudet.

Ved avklaringer er det to prinsipper som må være styrende for hvorvidt den aktuelle avklaringen kan og bør gjøres:

1) Likebehandlingsprinsippet:

Foretas det avklaringer med én leverandør, vil dette forutsette at også øvrige leverandører med uklarheter eller ufullstendigheter i tilbudet sitt må få tilsvarende adgang til å foreta avklaringer.

2) Forbedring av tilbudet:

Avklaringen må ikke innebære en forbedring av tilbudet. Dette kan være en krevende og skjønnsmessig vurdering, og som må foretas i den konkrete sak. Avklaringene må ikke være forhandlinger, slik at tilbudet må vurderes likt før og etter avklaringene. Formålet med regelendringen var å unngå å avvise som enkelt kunne vært unngått gjennom avklaringer.

Avklaringsadgangen er en kan-regel. Statens vegvesen må altså tas en beslutning om avklaringsadgangen skal benyttes eller ikke i det enkelte tilfelle. Leverandørene vil ikke kunne forvente at avklaringer vil bli gjort, og de har selv risikoen for sitt tilbud, jf. anskaffelsesforskriften § 23-3.

Dersom avklaring foretas må dette skje skriftlig og gjennom de kommunikasjonskanaler som gjelder for den enkelte konkurranse.

B3 - 7 Grunnlag for tildeling av kontrakt – tildelingskriterier

B3 – 7.1 Generelt

Ved bruk av åpen anbudskonkurranse skal det ikke benyttes andre kriterier enn lavest pris. Kontrakt skal tildeles den som har laveste tilbudssum, ikke laveste kontraktssum. Se kommentaren til C2 pkt. 1.

Dersom man ønsker å bruke andre tildelingskriterier enn laveste pris må det avklares med Kontrakt og marked Utbygging pr. e-post: innspillR763@vegvesen.no

Det er følgelig helt avgjørende at prisskjemaet for den enkelte konkurransen er korrekt oppsatt og at det er helt tydelig for leverandørene hvilken pris som vil bli evaluert.

Når pris er eneste tildelingskriterium vil dette også innebærer at beskrivelsen i kapittel D er avgjørende for hvor gode tilbud som mottas.

B3 - 8 Avslutning av konkurransen

B3 – 8.1 Meddelelse om valg av leverandør

Når valget av leverandør er foretatt skal de berørte leverandørene gis en skriftlig og samtidig meddelelse om valget.

Statens vegvesen anser berørte leverandører i dette tilfellet å være alle kvalifiserte leverandører. I den enkelte konkurranse kan det vurderes om også avviste leverandører skal informeres om beslutningen.

I meddelelsen skal det være inntatt en begrunnelse for valget. Denne begrunnelsen skal som et minimum inneholde:

- 1) Navn på valgt leverandør
- 2) Begrunnelse for hvorfor den valgte leverandøren ble valgt

I en konkurranse der pris er eneste kriterium innebærer dette at den vurderte tilbudssummen må som hovedregel oppgis i meddelelsen. Tilbudssummen, eller totalsummen, vil normalt ikke være å anse som forretningshemmeligheter og dermed underlagt taushetsplikt. Langvarig nemds- og rettspraksis tilsier at enhetspriser er forretningshemmeligheter, og dermed ikke noe som kan inntas i meddelelsen.

Kravet til samtidighet ivaretas best når meddelelsen sendes direkte gjennom det konkurranseverktøy som er blitt benyttet.

B3 – 8.2 Karensperiode

Karensperioden er som standard satt til 10 dager. I denne perioden kan ikke kontrakt inngås med valgte leverandør. I denne perioden vil også en eventuell midlertidig forføyning gis en oppsettende virkning, slik at Statens vegvesen vil være suspendert fra å kunne inngå en kontrakt.

En karensperiode på 10 dager er forskriftens minstekrav. I særlig kompliserte anskaffelser kan en lengre periode vurderes, dersom dette antas å kunne redusere faren for feilaktig begrunnede klager.

Karensperioden regnes fra den dato meddelelsen etter punkt 8.1 er sendt til leverandørene.

B3 – 8.3 Avlysning

En konkurranse kan avlyses dersom det foreligger en saklig grunn. Hvorvidt det foreligger en saklig grunn må vurderes i det konkrete tilfellet.

Det er ikke tillatt å kunngjøre en konkurranse for å ”teste” markedet, men forretningsmessige hensyn kan like fullt være en saklig grunn for avlysning. At en konkurranse avlyses i tråd med regelverket innebærer ikke at en eventuell erstatningsplikt for negative kontraktsinteresse bortfaller.

Avlysningen skal meddeles til alle leverandører som har deltatt i konkurransen, hvilket inkluderer eventuelle avviste leverandører.

B3 Krav til tilbud og spesielle konkurranseregler – tilbudskonkurranse (under EØS-terskel)

Som et utgangspunkt vises det til det som står under B3 – anbudskonkurranser i den grad de samme reglene gjelder for tilbudskonkurranser. Ulikheter vil imidlertid bli kommentert.

B3 – 6 Dialog i tilbudskonferansen, anskaffelsesforskriften § 9-3

Det må skilles mellom den dialogen oppdragsgiveren kan ha med markedet og potensielle leverandører før konkurransen og den dialogen oppdragsgiveren kan ha med leverandørene etter at tilbud har kommet inn. Dialog med markedet og potensielle leverandører før konkurransen er regulert i §§ 8-1 og 8-2, mens dialogen mellom oppdragsgiveren og leverandørene etter at tilbudene har kommet inn er regulert i § 9-3.

I henhold til anskaffelsesforskriften § 9-3 er det tillatt med dialog mellom tilbyder og oppdragsgiver. Dialogen kan gjelde alle sider ved tilbudene og andre mottatte dokumenter eller opplysninger og kan blant annet omfatte avklaringer og forhandlinger. Dialogen kan gjennomføres med en eller flere leverandører, og utvelgelsen skal skje etter likebehandlingsprinsippet.

For åpne tilbudskonkurranser skal dialogen benyttes til å gjennomføre avklaringer, rettelser eller suppleringer av leverandørens tilbud (eller kvalifikasjoner). Det skal ikke forhandles om pris. Dette er ivaretatt gjennom gjeldende tekst i malen.

Ved avklaringer er det her, som ved anbudskonkurranser, to prinsipper som må er styrende for hvorvidt den aktuelle avklaringen kan og bør gjøres, se kommentaren til pkt. 6 over terskel.

Kapittel C Kontraksbestemmelser**C1 Alminnelige kontraksbestemmelser**

Kontraksbestemmelsene skal tydelig komme fram i C-kapitlet i konkurransegrunnlaget.

Standard Norge er faglig ansvarlig for kontraksstandarder for bygg- og anleggsområdet. Statens vegvesens maler for kjøp av rådgivnings- eller prosjekteringstjenester samt bygg og anlegg eller driftskontrakter har henvisning til disse standardkontraksbestemmelser nevnt i kapittel C1.

Som alminnelige kontraksbestemmelser for byggekontrakter velges enten NS 8405:2008 Norsk bygge- og anleggskontrakt, NS 8406:2009 Forenklet Norsk bygge- og anleggskontrakt, eller NS 8407:2011 Alminnelige kontraksbestemmelser for totalentreprise.

Valgt kontraktsstandard forutsettes alminnelig kjent og legges ikke ved konkurransegrunnlaget.

Kontraktsbestemmelser utover kapittel C1 (valgt standard) må fanges opp av kapittel C2. Dette er Vegvesenets utdypende bestemmelser i forhold til standarden. Da bestemmelsene i kapittel C2 er mer spesiell enn standarden, vil de ha rang over standarden i tilfelle motstrid.

Malen for C2 er låst for redigering med unntak av områder med grå bakgrunn. Disse områdene gjelder for prosjektspesifikk tekst. Endringer i låst tekst skal ikke gjøres uten avklaring med Vegdirektoratet.

C2 Spesielle kontraktsbestemmelser for Statens vegvesen

C2 – 1 Definisjoner - kontraktsum

Kontraktsum er eksklusive merverdiavgift og eksklusive priser for mannskap og maskiner (E4).

Tidligere var priser for mannskap og maskiner (E4) inkludert i kontraktsum. Nå er dette endret slik at priser fra E4 kun medregnes i tilbudsum, ikke i kontraktsum. Det er viktig å være oppmerksom på dette når kontraktsum føres inn i C3 Avtaledokument. Endringen medfører videre at bruk av regningsarbeider påvirker 15% regelen for pålegg av endringsarbeider. Bruk av regningsarbeider etter priser i E4 er tilleggsarbeider.

Begrunnelsen for endringen er at det har vært uklarheter i forhold til bruk av regningsarbeider og konsekvenser av dette i forhold til endringsbestemmelser og tillegg i tid. Det har vært eksempler på at timeantallet har vært satt unormalt høyt i forhold til kontrakten forøvrig. Denne tidligere praksisen kan i enkelt tilfeller ha forskjøvet risikoen i kontrakten til ugunst for entreprenøren.

Der vi vet at vi har et konkret behov for en type arbeid basert på medgått tid, for eksempel avdekking av kabler, rør eller lignende, skal dette beskrives på vanlig måte i D-kapittelet.

C2 – 2 Språkkrav

Med formell kommunikasjon menes utveksling av dokumenter, papir eller elektronisk materiale, og muntlig kommunikasjon og avtaler. All dokumentasjon som entreprenøren er pliktig til å levere i henhold til kontrakt skal leveres på norsk.

C2 – 3 Opplysninger gitt i tilbudet

Med saklig grunn ved utskifting av personell menes at det har betydning for gjennomføring av kontraktsarbeidet og samarbeidet. Personlig kjemi er som et utgangspunkt ikke en saklig grunn til utskifting. Krav om utskifting av personell bør drøftes med prosjekteier.

C2 – 4 Bestemmelser om arbeidstakere

C2- 4.1 Personell

Krav til 25 % egne ansatte. Egne ansatte betyr at de må være ansatt i bedriften med samme organisasjonsnummer som kontraktspart. Det presiseres at kravet gjelder totalt i hele utførelsestiden.

Statens vegvesen har som kjent ansvar for bygging og drift av veger, i all hovedsak må bygging og drift utføres i områder der vi må forholde oss til tredjeparter slik som trafikanter naboer osv. Det er derfor en nødvendighet at dette gjøres på en sikker og samfunnsøkonomisk riktig måte. Statens vegvesen skal levere sikre veier med riktig kvalitet til riktig pris. Statens vegvesen har også samfunnsansvar i forhold til bruk midlertidige ansettelser og sosial dumping. Dette i en bransje som har hatt, og fortsatt har utfordringer på dette området.

Før dette kravet ble innført oppstod det flere tilfeller hvor ansvarsfordelingen og organiseringen ble kompleks. Det var tilfeller hvor hovedentreprenør kun fungerte formelt som ansvarlig, mens i praksis gjorde de ikke det. Ansvarsforholdene ble uoversiktlig og ofte svært fragmentert. Dette ga uheldige utslag og da særlig for overordnede forhold som eksempelvis trafikkavvikling, oppfyllelse av kvalitet og ivaretagelse av den enkelte arbeiders, samt tredjeparts helse og sikkerhet. Men det samme gjaldt også mindre vesentlig forhold som er avgjørende for korrekt og sikker gjennomføring av kontraktsarbeidene.

Statens vegvesen har hatt krav om egne ansatte i en eller annen form siden 1996. Det startet med krav om 25 %, etter det var det en periode nede i 10 %. Deretter tilbake til 25%. Bakgrunnen for kravets opprinnelse var en uheldig utvikling i bransjen som medførte at den som innga tilbud ikke var den som i praksis gjennomførte kontraktsarbeidene. Dette medførte igjen flere uheldige forhold utover selve kvalifikasjonsvurderingen.

Kravet ble vurdert i forholdet mellom marked og utførelsesrisiko. Ingen eller for lavt krav ville øke risikoen ved gjennomføringen, samtidig som et for høyt krav ville medføre ekskludering av små og mellomstore bedrifter. Det ble da gjort en avveining mellom disse, og Statens vegvesen valgte å legge seg på det som ble ansett som et minimumskrav i forhold til ivaretagelse av begge forholdene. Da med særlig vekt på gjennomføringsrisiko.

Det er utvilsomt at kravet bidrar til stabilitet og fremmer kvalitet og ivaretagelse av risikoforhold.

C2- 4.2 Lønns- og arbeidsvilkår

De mest aktuelle landsomfattende tariffavtaler for anleggsarbeider er Overenskomsten for private anlegg, Overenskomst og hovedavtale for maskinentreprenørene. For asfaltarbeid kan også Overenskomsten for asfalt og veivedlikehold være aktuell. Overenskomsten for bergindustrien kan ikke legges til grunn for driving av vegtunneler. Sjekkliste for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, prosedyre, samt risikovurdering finnes her.

SVV har etter forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter et selvstendig ansvar for å kontrollere at kravene til lønns- og arbeidsvilkår overholdes, jf. § 7.

I tillegg er oppdragsgiver pålagt å kreve at leverandører og underleverandører, på forespørsel, dokumenterer at krav til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt jf. § 6. Spørsmålet er om det å dokumentere at «krav (...) er oppfylt» kun innebærer oversendelse av råmateriale som lønns slipper og arbeidsavtaler, eller om det også innebærer at leverandøren aktivt må vurdere om kravene er oppfylt.

Dersom en leverandør oversender lønns slipper og arbeidsavtaler har han utelukkende dokumentert de faktiske forholdene i saken. Med andre ord, hva som konkret er avtalt og utbetalt. En ren fremleggelse av faktaopplysninger er i seg selv ikke tilstrekkelig til å si at det er dokumentert at kravene i forskriften er oppfylt.

Etter Statens vegvesens syn må det å «dokumentere at krav (...) er oppfylt» derfor innebære noe mer enn å kun presentere fakta i saken. Etter vårt syn må følgende arbeid utføres:

- Kartlegging av fakta i den aktuelle saken (hvilke arbeidsavtaler eksisterer, hva er utbetalt av lønn og så videre).
- Kartlegging av hvilke krav til lønns- og arbeidsvilkår som gjelder for den aktuelle saken.
- Vurdering og konklusjon på spørsmålet om fakta i den aktuelle saken er innenfor de krav som gjelder.

Først når dette arbeidet er fullført kan man si at leverandøren har dokumentert at kravene i forskriften er oppfylt.

C2 - 4.4 Språkkrav for arbeidstakere

Den stedlige ledelsen er hele linjen som skal kommunisere med byggherren, for eksempel: prosjektleder, driftsleder, anleggsleder.

C2 – 5 Lærlinger**C2 - 5.1 Krav til bruk av lærlinger**

Det fremgår av lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) kapittel 4 hva som skal til for å være tilknyttet en lærlingeordning.

Kravet om bruk av lærlinger gjelder både for norske og utenlandske leverandører. Dette er for å hindre at plikten til å bruke lærling i leveransen virker konkurransevridende.

Utenlandske leverandører kan oppfylle kravet på to måter:

- Godkjennes som lærebedrift og tegne lærekontrakt med norske lærlinger etter opplæringsloven.
- Benytte opplæringsordning i opprinnelseslandet. Ordningene kan være tilsvarende den norske med lærlinger eller ordninger der elever er utplassert i bedrifter for kortere eller lengre perioder.

Dokumentasjon utenlandske entreprenører må ha for å kunne dokumentere at de oppfyller kravene på lik linje med norske kan være en utfordring. For tyske og polske firma, skal en godkjeningsordning godkjent i Norge av NOKUT (Norsk organ for kvalitet i utdanning) foreligge.

Vi har en bestemmelse i kapittel B2, pkt. 2.4.2, som tilsier at kontraktsbrudd på dette punktet vil kunne få konsekvenser for tildeling av fremtidige oppdrag.

Dersom kravet ikke lar seg oppfylle, må entreprenøren redegjøre for lærlingsituasjonen, både antallet under opplæring og opplæringskapasiteten, og hvordan dette er fordelt geografisk. Det vil i det minste være (bort)forklaringer når kravet ikke kan oppfylles.

I samhandlingsfasen bør vi be entreprenøren om å dokumentere hvordan de vil ivareta kravet om å være tilknyttet en lærlingeordning, med en plan for bruk av lærlinger. Entreprenøren eller en av underentreprenørene kan oppfylle kravet. Entreprenøren skal sende inn dokumentasjon fra fylkeskommunen på de aktuelle godkjente lærebedriftene.

Alle godkjente lærebedrifter er registrert i Vilbli.no <https://www.vilbli.no>. I tillegg er alle godkjente lærebedrifter som har minst en løpende lærekontrakt registrert i Nasjonalt register for lærebedrifter (NLR) <https://nlr.udir.no/>.

C2 - 5.2 Kompensasjon for bruk av lærlinger

Avhengig av omfang av entreprenørens bruk av lærlinger vil utbetaling for kompensasjonen variere. Normalt vil utgifter til lærlingekompensasjon være lave sett imot kontrakten, men dette er allikevel utgifter som det må tas høyde for.

Lærlingekrav kan oppfylles av underentreprenør, men det er hovedentreprenøren som etter kontrakten skal ha kompensasjonen.

C2 – 11 Oppstartsmøte med tilhørende samhandlingsprosess

For utdypende beskrivelse av samhandling henvises det til håndbok V860 Samhandling. Med «Omforent timebruk» menes at partene må være enige på forhånd om hvor mange timer til møteforberedelser som kan faktureres. Det må være en sammenheng mellom timer som faktureres for møteforberedelser og hvor omfattende samhandlingsprosess som er avtalt. Det godtgjøres ikke for utarbeidelse av kontraktsfestede dokumenter.

C2 - 14 Varsler og krav

Der NS 8405 er valgt som kontraktsbestemmelser (i prinsippet tilsvarende for NS8407)

NS 8405 er svært streng når det gjelder varsling, og varsel skal gis «uten ugrunnet opphold». Som hovedregel vil den part som ikke overholder fristen for varsling tape sin rett. Vi har satt krav til at varsel og krav først anses som mottatt når riktig skjema er brukt. Hvis ikke byggherren har svart innen gitt frist er entreprenørens krav akseptert.

Der NS 8406 er valgt som kontraktsbestemmelser

NS 8406 er mer lempelig når det gjelder varsling da det skal varsles «innen rimelig tid», noe som er lengere enn «uten ugrunnet opphold».

Det presiseres at våre fastsatte skjemaer skal brukes.

Prosessrisikovurdering av krav

Omstridte krav skal vurderes i samsvar med [NA-rundskriv 2013/03](#).

Krav knyttet til endringer i offentlige avgifter og gebyrer skal sendes til Kontrakt og marked Utbygging, dette for å sikre likebehandling i etaten.

Ved forespørsel om forlenget foreldelsesfrist fra kontraktspart må det innhentes fullmakt før en slik aksept kan gis. Fullmakten til å gi slike forlengelser av foreldelsesfristen tilligger Utbygging. Dette betyr at prosjektet må forelegge spørsmålet om forlengelse av foreldelsesfrister i kontraktsforhold for Utbygging.

C2 - 15 Sikkerhetsstillelse

C2 - 15.1 Entreprenørens sikkerhetsstillelse

Sikkerhetsstillelsen skal stilles på Byggblankett 8405 B:2008, 8406 B:2008 eller 8407 B:2011: Formular for entreprenørens sikkerhetsstillelse i utførelsestiden og i reklamasjonstiden, og være uten andre vilkår, forbehold eller andre begrensninger enn det som følger av denne, eller er betinget av andre forhold.

Sikkerhetsstillelsens gyldighet skal være fram til faktisk overlevering og ikke opprinnelig kontraktsmessig ferdigstillestidspunkt.

Statens vegvesen aksepterer ikke morselskapsgarantier.

Norske og norskregistrerte banker og forsikringsselskaper vil vanligvis aksepteres. Hvis sikkerhetsstillelse gis av andre må disse vurderes særskilt.

Statens vegvesen gir ikke noen generell forhåndsgodkjenning av foretak som tilbyr sikkerhetsstillelse og økonomiske garantier.

Byggherren skal godkjenne sikkerheten.

Det er viktig å kontrollere sikkerhetstillemen nøye. Det går på sjekk av størrelse, periode og ev. klausuler som vil kunne begrense sikkerhetens verdi. Eksempelvis gjelder det at det ikke er begrensninger i sikkerheten ved at den stilles for kontraktsfestet ferdigstillelse istedenfor faktisk ferdigstillelse etter ev. fristforlengelse. Blanketten sikrer dette, og sikkerhet må stilles i samsvar med kravene i denne.

C2 - 17 Kvalitetssikring

C2 - 17.5.2 Spesielle kompetansekrav

Det er satt spesielle kompetansekrav til enkelte arbeider. Denne kan suppleres ved spesielle behov. Dersom eventuelt andre kompetansekrav tas inn fra standarder eller retningslinjer, må det henvises til den aktuelle standarden eller retningslinjen der er hentet fra.

Legg merke til at det ikke vises til kompetansekrav som er styrt av lover og forskrifter, da disse er rammebetingelser som gjelder uansett, og uavhengig av kontrakt.

C2 – 18 Bruk av underentreprenør

Bruk av skjema for inntakskontroll;

Hensikten er at entreprenøren kontrollerer alle virksomheter som direkte medvirker i kontraktsarbeidet før de gis adgang til å utføre arbeid, samt at prioritert dokumentasjon sendes byggherren som grunnlag for vurdering av godkjenning.

Alle som utfører arbeid, inkl. leveranser ute på kontraktsområdet er å anse som å direkte medvirke. Virksomheter som leverer varer eller ikke direkte bidrar i kontraktsarbeidet, og som ikke oppholder seg på anlegget over 2 timer sammenhengene og dette ikke gjentas, trenger ikke levere «erklæring». Dette sammenfaller med hvordan vi praktiserer registrering av oversiktslister.

C2 - 19 Påslag for byggeplassadministrasjon og fremdriftskontroll av andre entrepriser

I tilfelle en entreprenør pålegges å påta seg administrerende og kontrollerende oppgaver overfor andre entreprenører, angis her hvilke arbeider eller entrepriser dette gjelder. Som egen prosess angis vanligvis antatt kontraktsbeløp (på arbeidet som skal administreres), med rund sum, som oppgjør. Prosessen går til sammendrag slik at beløpet kommer med i tilbudssum. Dersom man ønsker å bruke en påslagsprosent istedenfor en prosess, skal prosenten regnes ut ifra kontraktssummen på den aktuelle entreprisen som det skal utføres byggeplassadministrasjon og fremdriftskontroll av.

C2 - 20 Spesielle krav i fremdriftsplanen

En detaljert framdriftsplan skal leveres to uker etter kontraktsignering og oppdateres en gang pr. måned. Oppdatering må følges konsekvent under hele perioden. Ved spesielle forhold som medfører vesentlige endringer i planen, bør planen oppdateres umiddelbart.

Fremdriftsplanen bør ha en detaljeringsgrad som minimum viser ukentlig produksjon av tidskritiske hovedaktiviteter. Planen må vise nødvendige avhengigheter mellom aktivitetene slik at kritisk linje klart fremgår. Grove planer som kun viser hovedaktiviteter må ikke aksepteres, eksempler på dette kan være en aktivitet for «bygging av bro», en for «driving av tunnel» ol. Her må hovedelementene deles opp slik at det faktisk er mulig å kontrollere virkelig fremdrift mot planlagt. Milepeler og kritiske aktiviteter skal vises i planen.

Ved oppdatering skal planen vise reelt oppnådd fremdrift imot planlagt. Det er viktig å påse at eventuelle forsinkelser ikke fjernes i nyere revisjoner av planen. Opprinnelige frister skal heller ikke flyttes selv om det er avtalt fristforlengelse.

Det er viktig at byggherrepersonell setter seg grundig inn i planene og stiller kritiske spørsmål til entreprenøren. Planen må forstås, ikke bare mottas. Spørsmål må allikevel stilles på en slik måte at de ikke oppfattes som pålegg fra byggherren. Be om redegjørelser, påpek åpenbare feil osv.

Det forekommer at vesentlige aktiviteter er uteglemt, at rekkefølger er umulige, at avsatt tid er umulig osv. Slike forhold bør avdekkes allerede i første plan. Eksempler på andre forhold som også bør kontrolleres imot planen:

- Restriksjoner med betydning for fremdriften utover arbeidstidsrestriksjoner.
- Perioder med redusert fremkommelighet
- Restriksjoner på arbeid i sterkt trafikkbelastede perioder
- Er utførelse av grøntanlegg og asfaltering i perioder hvor klimatiske forhold ikke tillater det. Er brofundamenter, stikkrenner og lignende planlagt utført i perioder med vårflo.

Videre kan avklaring av planlagt benyttede ressurser ofte være en nødvendighet for å forstå entreprenørens plan. Dersom ressurser ikke vises i planen kan det av praktiske hensyn bes om en ressursplan i tillegg.

Selv om byggherren ikke skal «godkjenne» entreprenørens plan, skal vi akseptere detaljeringsgraden i den. En kritisk gjennomgang av planen vil kunne demme opp for uberettigede krav og uklarerheter i ettertid.

Første fremdriftsplan er særdeles viktig. Denne er utarbeidet før arbeidene er igangsatt og vil vise hvordan entreprenøren opprinnelig har planlagt gjennomføringen, også i forbindelse med sin kalkulasjon. Senere forhold som avviker fra planen vil enten skyldes feil eller mangelfull planlegging, manglende ressurser eller andre forhold hos entreprenøren. Unntaket er forhold byggherren hefter for. Uansett, alle senere avvik må måles opp mot første plan. Er opprinnelig plan mangelfull eller uforståelig er det vanskelig å vurdere faktisk utførelse opp mot denne, også hvilke forhold som årsaker avviket.

C2 - 21 Byggherrens ytelser

C2 - 21.1 Grunnforhold

Her gis en beskrivelse av utførte laboratorie- og grunnundersøkelser. Alternativt kan dette inngå i rapport om grunnundersøkelser som en del av konkurransegrunnlaget. Utførelsesmetoder etc. skal framgå av kapittel D.

C2 – 22 Tidligere ferdigstillelse eller overskridelse av ferdigstillellesfrister

For dagmulkt sats legges inn beløp pr hverdag. Dette beløpet skal normalt settes til størrelsesorden 1 ‰ pr hverdag. Maksimal ilagt dagmulkt har en grense som framgår av NS 8405 og NS 8406. Dette skal ikke endres!

Dersom delfrister skal benyttes må det klart fremgå hva som skal være ferdig innen delfristen(e). Ordlyden i delfristene blir ofte diskusjonstema og bør derfor være så klar at det ikke oppstår spekulasjoner om hva som skal være ferdig.

Vær oppmerksom på at ved ev. kontraktsbrudd knyttet til ferdigstillellesfrist eller andre mulktbelagte delfrister, SKAL det kreves dagmulkt. Dersom fristforlengelse er innvilget av byggherren, må det dokumenteres i byggemøtereferat med begrunnelse. Vi har tidligere fått kritikk fra Riksrevisjonen for manglende dokumentasjon.

For kontrakter styrt etter NS 8405 om delfrist

Vær oppmerksom på NS 8405, 34.4 Varslingsplikt. Byggherren plikter å svare på skriftlig forespørsel på om en overskredet delfrist vil medføre dagmulkt.

C2 – 23 Forsering

Entreprenør skal bruke skjema for krav om endringsordre, (ref. NS 8405, pkt. 24.8)
Byggherrepersonell må være nøye med å be om en detaljert redegjørelse for hva entreprenørens forsering består av når entreprenøren varsler forsering. Det er ikke tilstrekkelig å si at det forseres med uspesifiserte tiltak innenfor dagmulksatsen pluss 30 %, her må det framkomme konkret hvilke aktiviteter som forseres. Videre må vi følge opp at det utføres forsering i samsvar med forseringskrav.

C2 – 24 Regulering av tidsfrister for tunnelarbeider

A. Generelt om ekvivalenttidsregnskapet

På kontrakter der tunnelarbeid utgjør en vesentlig del av byggetiden eller at det settes egen delfrist for tunnelarbeidet, tas angitt tekst fra dokumentmalen inn i konkurransegrunnlaget kapittel C.

Det er viktig å være klar over at systemet ikke skal brukes som grunnlag for å beregne total byggetid. Det skal likevel være et rimelig forhold mellom tidsbehovet for aktiviteter med ekvivalenttid og den tiden som er tilgjengelig for å drive og bygge tunnelen innenfor de tidsfrister som er satt. Beregning av ev. regulering av tidsfrist for tunnelbyggingen, utover entreprenørens egenrisiko i tid, gjøres ut fra formelen iht. kapittel C:

$$T \text{ (uker)} = \frac{U - K \text{ (timer)}}{a \times S \text{ (timer/uke)}}$$

der:

- T** = **Endret tidsbehov for aktiviteter med ekvivalenttid.**
- U** = Tidsbehov for utførte mengder.
- K** = Tidsbehov for kontraktens mengder, se pkt. B. nedenfor.
- a** = Antall angrepspunkter for aktiviteter med ekvivalenttid, se pkt. C nedenfor.
- S** = Totalt timetall for valgt skiftordning for stuffmannskapet.

Mengder for aktuelle prosesser hentes fra kapittel D1 og legges inn i tabellen i kapittel C i konkurransegrunnlaget, hvor de tilhørende ekvivalenttider er angitt. Parameter **K** er summert tid tatt ut av tabellen, og **a** skal oppgis i konkurransegrunnlaget iht. malen.

Parameterne **S** blir kjent når entreprenørens valgte skiftordning med tilhørende arbeidstid foreligger. Endelig verdi av parameterne **U** blir kjent når tunneldriften er ferdig, men vil normalt følges opp av byggeledelsen gjennom byggetiden.

I pkt. E nedenfor er det beskrevet intern kontroll som bør gjennomføres før tilbudsutlysning slik at mengdene og de valgte parametere i regnskapet står i rimelig forhold til kontraktens tidsfrister.

B. Faktoren **K**, tidsbehov for kontraktens mengder (timer)

Det er viktig å legge inn realistiske mengder i prosessene i konkurransegrunnlaget kapittel D1 ut fra hva man har av kunnskap om bergforholdene på dette tidspunktet. Tabellen i kapittel C pkt. b) viser arbeider som har ekvivalenttid og denne fylles ut med de aktuelle kontraktsmengdene iht. kapittel D1. Utreignet og summert ekvivalenttid er faktoren **K**.

C. Faktoren **a** antall angrepspunkter for aktiviteter med ekvivalenttid

Antall angrepspunkter bestemmes ut fra et realistisk tenkt driftsopplegg for tunnelarbeidene. Verdien for antall angrepspunkter **a** vil normalt falle mellom 1 og 2 og verdien skal legges inn i kapittel C pkt. b). Verdien er dermed fastlagt i konkurransegrunnlaget og uavhengig av hvilket driftsopplegg entreprenøren senere velger.

Eksempler:

For en tunnel som antas drevet samtidig fra to sider settes verdien av **a** til 2. Dette betyr at man forutsetter full parallell drift på 2 stuffer.

For en tunnel med to parallelle tunnellopp som drives fra en side, vil normalt verdien av a ligge mellom 1,5 og 2. Settes $a = 1,5$ er det antatt et driftsopplegg hvor hver av de parallelle stoffene drives med 75 % kapasitet. Settes $a = 2$ er det forutsatt at begge løp drives parallelt og med full kapasitet.

Hvis man forutsetter driving på f.eks. 2 stuffer samtidig, forutsetter dette en rimelig lik byggetid mellom stoffene. Der man har betydelig ubalanse ved at den ene stoffen drives i mye kortere tid enn den andre, bør man dele regnskapet slik at man beregner ekvivalenttid hver for seg for drivingen av de to stoffene. Det må også tas stilling til hvilke tidsfrister som da er avhengige av de enkelte deler av regnskapet.

For komplekse anlegg med mange stuffer og tverrslag, kan det være krevende å vurdere hvordan driftsopplegget vil bli, og hvilke deler av anlegget det er hensiktsmessig å klargjøre til hvilke tider. Ut fra et forutsatt opplegg kan man ev. dele opp regnskapet og regne de enkelte delene separat. Dersom anlegget er så komplekst at man ikke greier å lage en god modell for regulering av tidsfrister basert på bruk av ekvivalenttidsregnskap, bør dette utgå. I slike tilfeller bør man heller vurdere å avsette en slakk til disposisjon for byggherren og angi dette som alternativ bestemmelse til hele teksten i kapittel C.

D. Entreprenørens egenrisiko for økt tidsbehov X (uker)

Verdien for X skal legges inn i kapittel C pkt. c). Dette er den andelen tid som er entreprenørens del av risikoen for mengdeøkninger. Byggetiden for tunnelarbeidene økes først dersom de utførte mengder omregnet i tid (T) gir en økning på mer enn X uker. Ved delt tidsregnskap på flere anleggsdeler, skal det angis en X for hver av dem etter en separat vurdering for hver anleggsdel.

Verdien fastsettes ut fra antatt byggetid for tunnelarbeidene, altså ikke hele prosjektets byggetid med mindre dette sammenfaller med tunnelenes byggetid.

Verdien X settes normalt til 2 uker pr. halvår i byggetid for tunnelarbeidene. F.eks. hvis antatt tidsbehov for tunnelarbeidene er 24 måneder gir dette 4×2 uker = 8 uker.

E. Tilgjengelig byggetid – intern kontroll før tilbudsutlysning

Med utgangspunkt i beregning av tidsbehov for aktiviteter med ekvivalenttid skal det vurderes om byggetid er tilstrekkelig for tunneldrivingen og de aktuelle etterarbeidene. Denne kontrollen skal gjøres før tilbudsutlysning og beregningene bør framlegges for intern (regional) kontroll av konkurransegrunnlag med angivelse av beregningen og hvilke forutsetninger som er lagt til grunn. Hvis det ikke er tilstrekkelig tid ut fra denne beregningen må aktuelle frister justeres.

C2 – 25 Priser

C2 - 25.2 Prisregulering

Denne bestemmelsen gjelder der det skjer endringer i prisnivået etter tilbudsfristens utløp, og gir rett til prisregulering/vederlagsjustering. Dette er en særbestemmelse som kommer til anvendelse istedenfor tilsvarende bestemmelse i NS 8405 pkt. 27.1 og NS 8406 pkt. 23.1 vedrørende indeksregulering.

Kontrakter med kort varighet (6 måneder eller mindre) skal normalt ikke prisreguleres, mens kontrakter med varighet utover 6 måneder skal normalt prisreguleres. Da NS 8406 kontrakter som et utgangspunkt skal anvendes på mindre kontrakter står hele pkt. 25.2 Prisregulering i gult og fjernes dersom kontrakten har en varighet på 6 måneder eller mindre.

Dersom det er aktuelt å ha prisregulering på kontrakt – uavhengig av om du bruker mal basert på NS 8405 eller NS 8406 skal det velges et alternativ(indeks) fra den gule teksten (de fire alternativene «Statistikk for veg i dagen» – «Statistikk for bruarbeid» – «Statistikk for fjelltunnelarbeid» – «For vegarbeid inkludert eventuelle bru- og tunnelarbeider») og fjerne de alternativene som ikke er

aktuelle. Hvilken indeks man skal velge avhenger av hvilke hovedarbeider det aktuelle prosjektet har. Er det mest veg som skal bygges og lite eller ikke noe tunnel eller bru skal «Statistikk for veg i dagen: Verdi av T og T0 beregnes ut fra Statistisk Sentralbyrås” Byggekostnadsindeks for veganlegg, Veg i dagen” velges.

I utgangspunktet omfatter bestemmelsen all prisregulering som skal skje i kontrakten. Dersom det er tvil om indeksen kommer til anvendelse eller ikke ber vi dere ta kontakt med Vegdirektoratet ved seksjon for Prosjekt og kontrakt.

SSB har gitt en nærmere beskrivelse av innholdet i Byggekostnadsindeks for veganlegg, listen er ikke uttømmende;

«Byggekostnadsindeks for veganlegg måler prisutviklingen på innsatsfaktorene i bygge- og anleggsproduksjonen knyttet til veganlegg. Herunder tas det da med prisutvikling på bl.a. arbeidskraft, maskiner, lastebiltransport og materialer. Det vil si kostnader som betales av entreprenøren. Indeksen er en input prisindeks og justeres ikke for produktivitetssendringer og endringer i fortjenestemarginer.

Når det gjelder de ulike representantvarene det måles prisendring på knyttet til «andre kostnader er; strøm, pc, deponiavgift, leie av brakker og bygninger, leie av stillasmateriell bru, håndholdte maskiner og redskaper, transformator, pick-up og annet.

Under «annet» faller blant annet transportkostnader for persontransport med fly og bil (hentes fra konsumprisindeksen). Dermed er det indirekte tatt hensyn til endringer i flyseteavgift og bompenger.

Differensiert arbeidsgiveravgift vil bli tatt høyde for under innsatsfaktoren «arbeidskraft». Dette da denne innsatsfaktoren ikke er lønn, men alle kostnader knyttet til arbeidskraft for arbeidsgiver, inkludert arbeidsgiveravgift.

C2 – 26 Fremdriftsbetaling og fakturering

C2 - 26.2 Fakturering

« For prosesser som er avsluttet eller der det er fakturert for mer enn 35% av kontraktsmengden uten at delmålbreve er levert, så vil byggherren holde tilbake fakturert beløp på disse prosessene.» Denne bestemmelsen opphever ikke kontraktskravet om fortløpende levering av delmålbreve, men må forstås som en reaksjon der vi kan holde tilbake omtvistet krav når delmålbreve ikke blir levert fortløpende. Bestemmelsen bør brukes for prosesser hvor det er stor usikkerhet om utført mengde, og hvor dette medfører vesentlig betydning for økonomisk usikkerhet i oppfølging av kontrakten. Det er ikke nødvendig å stoppe utbetaling for prosesser som åpenbart er utført mer enn 35%, eksempelvis montering av rekkverk hvor det enkelt kan vurderes hvor mye som er utført. Eventuell stopp i utbetaling skal ikke kombineres med andre sanksjoner.

C2 – 27 Regningsarbeider

Avtalte timepriser i E4 inkluderer alle entreprenørens utgifter samt påslag til dekning av indirekte kostnader, risiko og fortjeneste. I dette ligger også nødvendig og ordinær administrasjon.

Det betales ikke for ventetid som skyldes entreprenør, heller ikke for tid til transport og reparasjoner. Ventetid som skyldes byggherre betales kun for tap av effektive produksjons- timer, da med 50% av timesatser for maskin.

C2 - 28 Sluttoppgjør

Formel for regulering av kontrakten grunnet økte generelle kostnader. Med generelle kostnader menes i hovedsak RS poster i hovedprosess 1. Det må derfor ikke aksepteres krav om justering av RS-poster som følge av økt arbeidsomfang, da dette kompenseres gjennom denne formelen.

For beregning av S (sluttsum) i formelen skal følgende endringsarbeid medtas:

- Endringsarbeid oppgjort etter kontraktens enhetspriser hentet direkte fra en prisbærende prosess.
- Endringsarbeid oppgjort etter kontraktens enhetspriser hentet direkte fra en prisbærende prosess, men som er justert pga. endringens karakter.
- Endringsarbeid oppgjort etter kontraktens timepriser for regningsarbeid hentet fra timeprisene i kap. E4.

Inngår ikke i S (her er regelen altså at entreprenøren skal dekke inn alle sine omkostninger i de tilbudte prisene):

- Endringsarbeid oppgjort etter helt nye enhetspriser som ikke er gitt med utgangspunkt i kontraktens enhetspriser.
- Endringsarbeid oppgjort etter helt nye timepriser for regningsarbeid som ikke er gitt med utgangspunkt i kontraktens timepriser.
- Endringsarbeid oppgjort etter avtalt fast pris.

Forlengelse av foreldelsesfrist. Ved forespørsel om forlenget foreldelsesfrist må det innhentes fullmakt før en slik aksept kan gis. Fullmakten til å gi slike forlengelser av foreldelsesfristen tilligger Vegdirektoratet. Dette betyr at regionvegkontoret må forelegge spørsmålet om forlengelse av foreldelsesfrister i kontraktsforhold for Vegdirektoratet.

C2 - 30 Helse, miljø og sikkerhet (HMS) - generelt

Med HMS menes her summen av ivaretagelse av både sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) samt ivaretagelse av ytre miljø (YM).

Entreprenøren skal drive et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, jf. forskrift av 6. desember 1996 nr. 1127 om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften).

Byggherrens forpliktelser følger av Forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser (byggherreforskriften).

Alle avtaler med underentreprenører skal inneholde bestemmelser om arbeidets utførelse, forhold på arbeidsstedet, oppfølging og rapportering som anvendt i denne kontrakten.

Byggherren utpeker SHA-koordinator innenfor sin byggherreorganisasjon. SHA-koordinator er «koordinator» etter byggherreforskriften.

Entreprenøren skal uten ugrunnet opphold informere byggherren dersom Arbeidstilsynet eller andre tilsynsmyndigheter har foretatt kontroll eller gitt pålegg om å stoppe arbeidet, utbedre systemfeil eller liknende som gjelder gjennomføring av kontraktarbeidet.

C2 - 31 Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

31.1 Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, risikovurdering og SHA-plan.

Entreprenøren skal sørge for at SHA-planen er kjent hos alle arbeidsgivere og enmannsbedrifter. Arbeidsgivere skal informere sine arbeidstakere, herunder innleide om planen.

C2 - 31.16 Spesielle krav knyttet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø

Anleggsmaskiner – krav til glass for maskiner i fareområde:

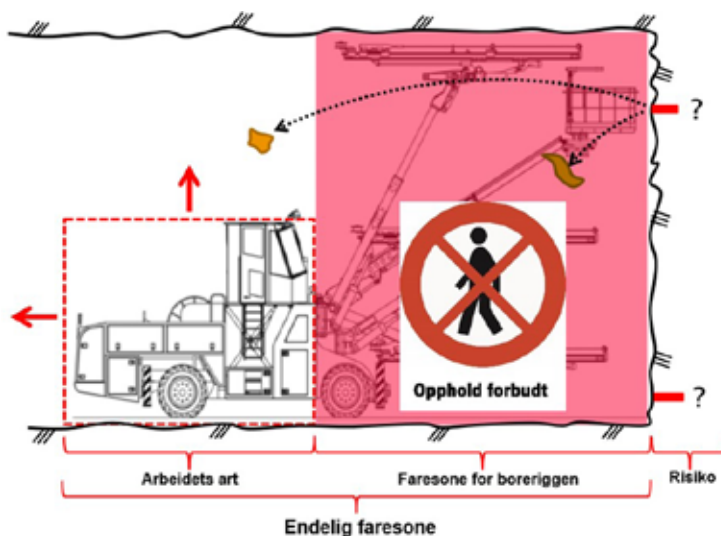
Maskiner som arbeider i område der det er fare for gjenstående udetonert sprengstoff, skal være utstyrt med sikkerhetsglass i henhold til EN-standarder EN-1063 og EN 13123-2:2004 som hinder at operatør blir skadet dersom det skal skje en detonasjon av det gjenstående sprengstoffet. Det skal normalt ikke være gjenstående sprengstoff, men siden dette kan forekomme, er det stilt krav til spesielt glass som hinder skade.

Når det gjelder hvilke maskiner som kommer inn under kravet kan det bli en diskusjon på anlegget, og det er her viktig med en god dialog. Det er ikke to streker under svaret her. Dersom en lastebil kjører til og fra med sprengsteinsmasse fra skjæring til linja, vil denne normalt sett ikke ha krav om sikkerhetsglass som nevnt over. Men dersom bilen kjører forbi tett på eller blir stående med eksponeringsflate rett mot fareområde slik at operatør utsettes for risiko, vil bilen ha krav om glass i sikkerhetsglass i henhold til EN-standarder EN 1063 og EN 13123-2:2004. I tvilstilfeller må man vise skjønn her, og gjerne tenke alternativt, ved at man rigger lastingsområdet slik at lastebiler eller dumpere ikke får glass eksponeringsflate mot fareområdet.

Faresone og opphold forbudt sone i tunnel ved stoff under boring:

Det er i forskrift om utførelse av arbeid §1-4 angitt en definisjon på hva faresone er, og denne faresonen må ikke forveksles med «Opphold forbudt»-sone som SVV angir i kontrakten. Det er entreprenøren som skal fastsette den endelige faresonen, mens SVV angir en «Opphold forbudt»-sone som kan ses på som en minimumavstand fra stoff man skal oppholde seg ved boring på eller ved stoff i tunnel.

Grunnen til at SVV har satt en «Opphold forbudt»-sone fra bomfeste og frem til stoff, er at det her er bevegelige bommer og roterende bor som gir en opplagt fare for personell, jf. Forskrift om utførelse av arbeid § 27-16. I tillegg vil eventuelt gjenstående sprengstoff i stoff kunne representere en fare for personell. Det er viktig at vi som byggherre sørger for at entreprenørene overholder den endelige faresonen, slik at sikkerheten ivaretas på en best mulig måte. Derfor er det angitt en sanksjon for brudd på denne kontraktsbestemmelsen som skal benyttes dersom man registrerer brudd på bestemmelsen. Dette er meget viktig for å ivareta byggherrens påseplikt er uavhengig av kontraktsform.

C2 - 31.3 Føring av oversiktslister

I henhold til byggherreforskriften skal det føres oversiktsliste over entreprenørens personer som er inne på anleggsområdet. Oversiktslisten skal ikke brukes som beredskapsliste, da den ikke registrerer til enhver tid tilstedeværende. Hensikten er først og fremst å forhindre uønskede personer på anleggsområdet, svart arbeid og lignende. Det er viktig at oversiktslistene til enhver tid er ajourført, dette må kontrolleres jevnlig.

C2 - 31.4 Hovedbedrift og samordningsansvar**Koordinering**

Koordineringsansvaret er byggherrens ansvar for at det ikke oppstår farlige situasjoner på grunn av hvordan ulike entreprenørers ulike aktiviteter er planlagt utført, jf. Byggherreforskriften §5.

Statens vegvesen utpeker HMS-koordinator internt for både prosjekterings- og utførelsesfasen. Rolleavklaringen må fremgå av organisasjonskartet. Det er utarbeidet instruks i R760 med stillingsbeskrivelser for HMS-koordinator i henholdsvis prosjekteringsfasen og utførelsesfasen.

Ved utpeking av HMS-koordinator skal byggherren vurdere om det kan oppstå rollekonflikt ved utøvelsen av oppgaven som HMS-koordinator.

Samordning

Samordning er et ansvar som er pålagt en av flere deltakende entreprenører for å sørge for at alle arbeidere forholder seg til samme regler og rutiner for helse-, miljø- og sikkerhet på felles arbeidsplass.

Den entreprenøren som er utpekt til å være hovedbedrift har ansvar for samordningen av de enkelte virksomheters helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i henhold til arbeidsmiljøloven (AML) og internkontrollforskriften (IK-forskriften).

Følgende tekst er hentet fra Arbeidstilsynets sider om samordning;

Hovedbedriften har ansvaret for samordningen av de enkelte virksomheters helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, og skal:

- sikre at de enkelte arbeidsgiverne får nødvendige opplysninger om hverandres arbeid for å kunne forebygge skader på de øvrige arbeidstakerne.
- gi regler for og sikre god informasjon om disponering av felles arealer og felles ressurser som kraner, heiser og stillaser, brakkerigg, lys i fellesareal, dekkeforkanter i fellesareal.
- gjennomføre samordnende møter og føre kontroll med felles arealer og felles ressurser (vernerunder).

Vi har gjennom kontrakten spesifisert ytterligere krav til at hovedbedriften skal gjennomføre inntakskontroll.

C2 - 32 Ytre miljø

Miljøsaneringsplan skal utarbeides for alle rive- og rehabiliteringsarbeider der miljøskadelige stoffer er påregnelige eller påvist. I slike tilfeller skal byggherren før utsending av konkurransegrunnlaget utarbeide miljøsaneringsplan og ta den med i dokumentoversikten i kapittel A1. I tilfeller hvor kommunen krever miljøsaneringsplan, skal søknad sendes kommunen. Den skal være godkjent før kommunen kan gi igangsettingstillatelse etter plan- og bygningsloven.

C2 - 32.4 Tømmer og treprodukter

Miljødirektoratets faktaark er førende for dette punktet.

Se: <http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M333/M333.pdf>

C2 – 33 Fellesbestemmelser for SHA og YM

C2 – 33.4 Byggherrens sanksjonsrett

Bestemmelsen gjelder alle brudd på ivaretagelse av SHA, eksempelvis brudd på bestemmelsen om arbeid foran bomfeste, og YM. Hvilke sanksjoner som kan brukes avhenger av om det er snakk om SHA eller YM.

C2 - 34 Forbedringer og utviklingsarbeider

Det skal gjelde reelle forbedringer og tilsiktet kontraktsoppfyllelse som samtidig sparer entreprenøren for penger. Det er Statens vegvesen som byggherre som må akseptere disse forslagene. Bestemmelsen skal ikke brukes som en kuttliste kun for å redusere kostnader men for forbedring og utvikling som gir reduserte kostnader.

Det er ikke en hjemmel for deling av besparelse ved redusert kvalitet.

Aksept av forbedringsforslag er ikke bare aksept av alternativ løsning, men også at den alternative løsningen gir reell besparelse som deles.

Dersom ny løsning har endret teknisk verdi, skal denne endringen beregnes og trekkes fra før besparelsen fordeles. Dette kan være løsninger som har kvaliteter som enten er like gode, bedre eller dårligere enn prosjektert løsning.

Med bakgrunn i dette må byggherren i hvert enkelt tilfelle avgjøre hvorvidt forslag fra entreprenør til endringer eller forbedringer skal benyttes eller utvikles videre i prosjektet, og om dette faller inn under denne kontraktsbestemmelsen. Der partene blir enige om at dette skal gjennomføres opprettes egne avtaler om dette. Utgangspunktet for beregning av besparelse er differansen mellom kontraktens utførelse og avtalt utførelse, fratrukket utgifter til omprosjektering og endret teknisk verdi, slik det er beskrevet i kontrakten.

C2 – 36 Andre bestemmelser

C2 – 36.1 Riggplass

Vi har henvist til OPA eller tilsvarende, fordi OPA er den mest vanlige landsdekkende tariffavtalen som følges på byggeprosjekter. Tilsvarende kan for eksempel være Overenskomsten for asfalt og veivedlikehold, Overenskomsten for maskinentreprenørene eller allmenngjort elektrooverenskomst. Tariffavtalene er noe mer spesifiserte enn Arbeidstilsynets føringer for innkvartering. Bedrifter som har inngått tariffavtale kan gjøre andre avtaler om losji mellom partene, under forutsetning av rimelig kompensasjon.

Arbeidstilsynets hovedregler anbefales derfor som utgangspunkt for absolutt minimumsstandard på innkvartering: - Eget soverom med vindu som kan åpnes, oppholdsrom med stoler, sofa og TV, kjøkken, spiserom, vaskerom, garderobe eller skap, ett låsbart toalett og en låsbar dusj per 4.5 beboere.

Se også føringer fra Arbeidstilsynet: <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=260744>

C2 – 36.4 Sanksjoner fknnyttet til mangelfull rapportering

Dette punktet gir hjemmel for å ilegge sanksjoner der entreprenøren ikke har oppfylt kontraktens dokumentasjonskrav innen 14 dager etter han er gjort oppmerksom på forholdet. Dersom det skal ilegges trekk må det vises til hvilke konkrete dokumentasjonskrav som ikke er oppfylt, og forklare hvorfor du mener dokumentasjonskravet ikke er oppfylt.

C2 – 36.6 Massedisponeringsplan

Det kan være viktig for byggherre å vite hvordan entreprenøren har planlagt å disponere massene i kontrakten. Massehåndtering er også ofte grunnlag for krav fra entreprenør. Forhåpentligvis kan en massehåndteringsplan bidra til å redusere omfanget av tvister. Bestemmelsen kan tas vekk dersom det ikke er aktuelt i den aktuelle kontrakten.

C3 Avtaledokument

Dette er den eneste siden i konkurransegrunnlaget som sendes ut med gråbunntekst, idet det fylles ut etter aksept av tilbud.

Kapittel D – Beskrivende del

I en entreprisekontrakt skal beskrivelsen sett sammen med tegninger og annen veiledning i konkurransegrunnlaget gjøre entreprenøren i stand til kostnadsberegne og kunne utføre arbeidene på en sikker og fagmessig god måte. Det er for en utførelsesentreprise [NS 8405 og NS 8406] viktig at D1 kapitlet – beskrivelsen - er grundig gjennomarbeidet og helhetlig.

Når det gjelder totalentreprise [NS 8407] så behandles dette lenger nede i veilederen mer detaljert, men det kan på generell basis nevnes at det her også er viktig å ha et godt gjennomarbeidet konkurransegrunnlag. Når det gjelder beskrivelsen for en totalentreprise skal den være mindre detaljert siden man her beskriver det ferdige resultat – ikke detaljert utførelse-, i og med at totalentreprenøren har ansvar for prosjekteringen av arbeidene i all hovedsak.

I totalentrepriser vil det kunne være tjenlig med flere typer krav. Det kan f.eks. være målbare funksjonskrav eller resultatkrav for deler av bestillingen hvor man kan la entreprenøren ha en viss frihet i valg av materialer og utførelse, og detaljerte utførelseskrav for deler av bestillingen hvor det ikke er mulig å gi målbare funksjonskrav eller resultatkrav.

Hvilke krav vi stiller, og måten vi stiller dem på, kan også være styrt av om kontrakten har forutsetning om driftsansvar i en gitt periode, f.eks. 10-20 år, etter byggefasen (OPS). For kontrakter med driftsansvar kan en del av kravene i bestillingen stilles i samsvar med kravene i en drifts- og vedlikeholdsstandard, håndbok R610.

Prosesskoden er utførelseskrav i form av standard arbeidsbeskrivelser, systematisk bygget opp med arbeidets omfang, materialkrav, og detaljert utførelsesbeskrivelse, inkludert krav til kontroll og dokumentasjon. Prosesskoden baseres på at løsningene er prosjektert iht. kravdokumenter (vegnormaler mv.).

Det er viktig å være klar over at risikoen for en klar beskrivelse ligger alltid hos byggherren.

Vegnormaler og andre kravdokumenter, prosjekteringsstandarder og annet prosjekteringsgrunnlag har ofte en blanding av flere krav som kan deles inn i følgende:

1. Funksjonskrav eller funksjonsbeskrivelse. Ofte overordnet, ikke tallfestet, men sier gjerne noe om hensikten med tiltaket eller byggeelementet og hva det skal ivareta.
2. Målbare funksjonskrav eller resultatkrav, krav til bruksstandard. Som oftest tallfestet. Eksempelvis krav til jevnhet og friksjon på en ferdig veg eller kjørebane.
3. Egenskapskrav for det enkelte byggeelement, f.eks. hvordan det skal fungere sammen med andre elementer i en total konstruksjon og hvilke hovedegenskaper som trengs for å oppnå dette samvirket. Eksempel på dette er krav eller forutsetninger om et materialets lastfordelende evne i en vegoverbygning, stivhet av en betongplate osv.
4. Utførelseskrav eller «teknisk standard». Detaljerte spesifikasjoner og krav til valg av løsning, utformingskrav, valg av material, krav til delmaterialer og materialsammensetning, dimensjonering, fysisk utførelse (materialhåndtering, lagring, utlegging, montering, installasjon, etterbehandling mv.), samt tillatte toleranser og krav til kontroll og dokumentasjon.

Tilgang på prosesskoden, dataformat og endringsoversikt

Prosesskoden (håndbøkene R761 og R762) er tilgjengelige som .pdf fra nettet (håndbokoversikt), ev. heftet papirversjon (må bestilles spesielt, henvendelse til publvd@vegvesen.no). De som bruker ISY eller annen programvare for utarbeidelse av konkurranse grunnlag har tilgang på prosessstekstene gjennom prosessdatabasen, som «speiler» .pdf-versjonen.

Endringsoversikt fra 2015- til den oppdaterte 2018-utgaven er tilgjengelig på håndbokoversikten. Vær obs på at det er ikke en uttømmende og presis oversikt, man må gå til direkte til prosessstekstene for å få dette fram.

For tilgang til eldre utgaver av prosesskoden, f.eks. i forbindelse med tidligere inngåtte og igangværende kontrakter, se håndbokoversikten som har lenker til disse.

Utførelsesentreprise

Prosesskoden

Statens vegvesen skal bruke Prosesskoden, håndbok R761 og R762. Dersom det er behov for å bruke tekster fra NS 3420, gjøres dette ved å klippe inn teksten som spesiell beskrivelse på en ny prosess. Begrens sted- og elementkodeinndeling til det som er nødvendig.

I kontrakter der man eksempelvis får inn kommunale eller private anlegg, vil det kunne være nødvendig å legge inn egne kapitler beskrevet med standarden NS 3420. Da må dette synliggjøres godt for entreprenøren, og deles slik at man ikke får en sammenblanding og utfordringer med forskjellige toleranser mellom prosesskode og NS standard.

Man vil også i enkelte kontrakter få behov for egne kapitler for arbeider på eller ved toglinje, som da fordrer at man har beskrivelse i kontrakten som er laget etter Bane Nors prosesskode. Det er her også viktig at man synliggjør dette godt, slik at innledende tekster i aktuell prosesskode gjelder.

Spesifisering tilpasses behov, ikke mer detaljert enn nødvendig, så det er for utførelsesentreprise ikke ønskelig med for store og for omfattende prosesser. Vi trenger detaljering for å beskrive og justere mengder i enhetspriskontrakt. Dersom prosess på overordnet nivå er tilstrekkelig dekkende, skal vi unngå å ha med underprosesser, og vurdere sammenslåing og bruke færre siffer.

En for omfattende inndeling av prosesser på lavt nivå, vil kunne gjøre grunnlaget uoversiktlig. Det vil kunne vanskeliggjøre prisingen i enkelte tilfeller, siden entreprenørene kan måtte dele kjente arbeidsprosesser over flere underprosesser. Effekt av en for omfattende inndeling av prosesser på lavt nivå kan også være økt mengde målebrev og høyere pris.

Man må være bevisst på at beskrivelse etter prosesskode R761 og R762 skal angi utførelse, kontroll og oppmålingsregler av arbeid, og da angi mengder så riktig man kan for arbeidet som skal utføres. Man skal ikke her beskrive generelle kontraktskrav som naturlig hører hjemme i kapittel C.

Regler for endringer fra prosesskodens standardtekster

Regler for endringer (tidligere kaldt fravik) i standardtekst til konkurransegrunnlag, inkl. prosesskodens standardtekster, er gitt i notat til regionene 24.01.2019 (Mime 19/19588-1). Tidligere NA-rundskriv 2011/2 utgår. I de tilfeller hvor man ber om enhetspris skal det ifølge notatet søkes til Vegdirektoratet ved følgende typer endringer av prosesstekstene:

1. Der man endrer mengderegelen på en standardprosess.
2. Der man selv har opprettet ny prosess med annen mengderegel enn standardprosessen, og hvor dette forskyver risikobalansen mellom byggherre og entreprenør. Dette kan eksempelvis skje ved endringer mellom regulerbare mengder og rund sum, endringer mellom prosjektert og utført mengde eller endringer fra f.eks. volum til lengde.
3. Der man endrer tekniske krav som iht. aktuell normal skulle utløst fravikssøknad til Utbygging. Der slikt fravik fra den aktuelle normalen er innvilget, trengs ikke søknad om samme forhold for prosesskoden.
4. Der mange endringer av tekniske krav totalt sett gir en leveranse med et annet kvalitetsnivå enn det som er forutsatt i prosesskoden.
5. Der man bevisst lager et beskrivelseskapittel med urealistiske eller ukjente mengder slik at prinsippet om prising og oppgjør etter regulerbare mengder med enhetspriser settes ut av spill.
6. Der man legger vesentlige deler av leveransen under en annen hovedprosess enn det som er forutsatt i prosesskoden.

Systematikk i prosesser

Bruken av prosesser følger enten prinsipp A: underprosessene utgjør til sammen omfanget av prosessen over, eller prinsipp B: underprosessene gir alternative utførelser av prosessen over. I enkelte prosesser er det en blanding av de to prinsippene, som vil fremgå av betydningen av prosesstekstene.

Ved prinsipp A er det viktig at alle nødvendige «delprosesser» er tatt med på det prosessnivået hvor man ber om pris slik at omfanget av arbeidet blir komplett.

Det er feil og ulogisk å be om priser på ulike nivå på samme prosess (dvs. pris på både 12.1 og 12.11 samtidig). Programvaren for utarbeidelse av beskrivelsen vil gi advarsel hvis man er i ferd med å gjøre en slik feil.

Spesiell beskrivelse

Det er viktig at man leser teksten i prosessen nøye og setter seg inn i hva som faktisk allerede er beskrevet i generell beskrivelse før man velger å legge til en spesiell beskrivelse. Prosesskoden i utgangspunktet utarbeidet slik at det skal kunne benyttes uten spesiell beskrivelse i de fleste tilfeller. På grunn av behov for stedlig tilpasning, henvisninger til dokument, stedlige forhold og lokale ønsker, er det på enkeltprosesser behov for en spesiell tilpasning. Ref. R761 punkt 2.3 Generell disposisjon.

Man skal i den spesielle beskrivelse ikke gjenta det som allerede er med i generell beskrivelse i prosessen, siden dette vil skape usikkerhet i prisingen i tillegg til at størrelsen på beskrivelsen øker unødvendig. I verste fall kan en bokstav eller et ord i forskjell, skape usikkerhet om betydningen av tekstens innhold.

For å forklare utfordringer som kan skapes ved å være unøyaktig i arbeidet med utarbeidelse av spesiell beskrivelse, vil vi gi dere noen eksempler. Dette er eksempler som er erfart gjennom regional kontroll, så de er reelle utfordringer. Presiserer at eksemplene er hentet fra beskrivelser som er utarbeidet etter 2015 utgaven av prosesskoden, men eksemplene er høyst reelle like vel.

Vær bevist på hva man tener å skrive i en beskrivelse, spesielt på lov og forskriftskrav, som ikke er nødvendig å ta med i spesiell beskrivelse. Hvis det er en lov eller en forskrift i Norge som angir noe, ja så gjelder dette selv om vi ikke skriver det inn i beskrivelsen. Entreprenøren er forpliktet til å følge dette selv om vi ikke har angitt noe eksplisitt. Det er selvfølgelig hensiktsmessig å vise til lov og forskrift som en henvisning i enkelte tilfeller, men man må her være bevist og ikke dra dette for langt.

Spesiell beskrivelse a) – x)

Grunnleggende prinsipper for ordbruk:

- Omfatter betyr en presisering og en begrensning i omfanget.
- Omfatter også betyr at det kommer i tillegg til prosessens standardomfang.
- Omfatter ikke betyr at man trekker omfang fra standardteksten
- Gjelder beskriver f.eks. sted for utførelse. Begrens bruken av gjelder. Ikke bruk gjelder for å angi arbeidsoperasjoner, leveranser eller kostnader da dette kan skape uklarhet om man faktisk omtaler prosessens omfang og dermed må vurdere dette opp mot tolkningsreglene for omfanget.
- Levering betyr innkjøp, transport og alle nødvendige arbeider og kostnader.

Det frarådes å be tilbyderer gi opplysninger i kapittel D1 under enkeltprosesser, (for eksempel produkt entreprenøren har valgt, tetthet på materiale etc.) fordi tilbyderens opplysninger kan overstyre våre krav. Dette håndteres ved at kontrakten har klare krav.

Mengdereglene x)

Det skal ikke endres på prosessens angitte enhet - mengderegulering x)

En endring i enhet vil kunne gi grunnlag for konflikt ettersom entreprenørene bruker kalkulasjonsverktøy og lett overser endret oppgjørform i en travel kalkulasjonsfase. Dersom man ønsker å benytte annen måleregulering, skal det brukes 9-er prosess for dette. I tilfeller der man har definert prosjekttilpasset prosess med 9-er kode for endret måleregulering, skal man være nøye med ikke å forskyve risikodelingen mellom entreprenør og byggherre.

I noen prosesser (2018-utgaven) er det forutsatt bruk av hjelpeskjemaer (excel) for opplisting av produkttyper med mengder og stk-priser, som summeres opp og overføres manuelt til konkurransegrunnlaget som rundsum RS. Mengdene skal fortsatt kunne være regulerbare iht. kontraktens regler, slik at angivelse av RS da kun er administrativ. Dette er generelt omtalt og begrunnet i prosesskodens forord, og mer spesifikt i x)-teksten på de aktuelle prosessene (36.21, 36.221, 36.23, 36.31, 36.341, 44.22, 44.23, 44.31, 76.361 og 76.362). Begrunnelsen er at de aktuelle prosessene ellers måtte hatt en omfattende underinndeling som bringer prosesskoden ut av proporsjoner. – Hjelpeskjemaene kan lastes ned fra håndbokoversikten, se under R761. Det har ikke vært noen intensjon fra vår side om å automatisere overføring av summene til konkurransegrunnlaget. Utfylte hjelpeskjemaer skal vedlegges tilbudet hvis entreprenøren trenger dette for å gi sine priser.

Mengder

Pass på at mengder er så realistiske som mulig. Spekulative mengder vil invitere til spekulativ prising fra tilbyderne. Dette gjelder både mengder for prosessene og timetall i skjemaene i kapittel E4. Sjekk spesialprosesser som har fast eller bør ha fast, spesiell beskrivelse, dvs. at valgte tekniske løsninger er i henhold til siste eller godkjent fagkunnskap.

Produktnavn

Hovedregelen er å angi kravene som stilles til egenskapene til det som skal leveres. Beskrivelsen skal ikke føre til at visse leverandører eller produkter favoriseres eller utelukkes. Henvisning til bestemte

fabrikater, prosesser, varemerker, patenter eller typer, eller en bestemt opprinnelse eller produksjon, er likevel tillatt dersom det er nødvendig ut fra anskaffelsens formål eller dersom det ikke er mulig for oppdragsgiveren å beskrive anskaffelsen tilstrekkelig presist og forståelig på annen måte. Henvisningen skal følges av uttrykket «eller tilsvarende». Jfr. anskaffelsesforskriften §8-5.

Sikkerhetstiltak

Det fremgår av C2 punkt 25 og prosesskodens punkt 4.3 at sikkerhetstiltak er inkludert. Dette betyr at vi ikke spesifiserer de konkrete sikkerhetstiltakene som følger naturlig av metodevalg, lov og forskrifter.

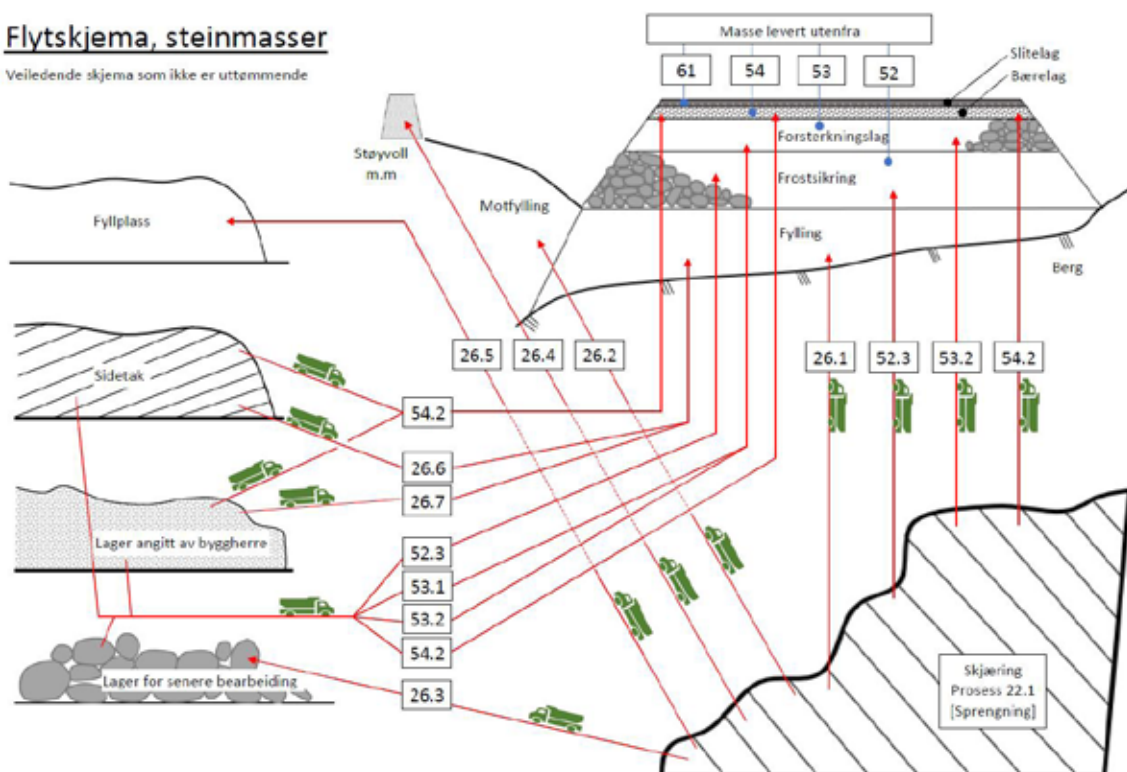
Der vi som byggherre ønsker sikkerhetstiltak utover det entreprenøren må forvente for forsvarlig gjennomføring, beskriver vi dette. Eksempelvis oppsatt betongrekkverk der entreprenøren normalt vil klare seg med sperresnor, eller avstivet grøft der hensynet er stabilitet for bebyggelse eller hensyn til trafikanter.

Massehåndtering i beskrivelsen

Det er viktig at man gjennom prosessene i beskrivelsen kan følge massene fra uttak til endelig bruk eller deponering, og at det medtas prosesser som dekker alle arbeidsoperasjoner den forbindelse. Under vises eksempler for bruk av prosesser

Flytskjema, steinmasser

Veiledende skjema som ikke er uttømmende

Oppgjør og prisskjema

I kap. D1.1 angir man også hvilke – og hvor store – anleggsdeler entreprenøren får oppgjør for når de er ferdigstilt. Dette kan gjøres på flere måter og med forskjellig detaljeringsgrad avhengig blant annet av hvordan man ønsker å følge opp kontrakten.

Det anbefales at man ikke summerer etter hovedprosess for oppgjør. Unntak kan være de prosesser man har bedt om enhetspris for (kap. D1.4).

De anleggsdeler entreprenøren får oppgjør for skal gjenfinnes i svardokument E3 og i tilbudsskjema, kap. E5.

Kap. D1.2 Prosjekteringsgrunnlag og kravspesifikasjon

Kap. D1.2 angir spesielle krav for denne kontrakten, som entreprenøren skal følge i prosjekteringen og i utførelsen av arbeidene for de enkelte anleggsdelene. Kravene kan være angitt som funksjonskrav, egne beskrivende krav, eller som presiseringer av krav i de generelle beskrivelsene.

Krav til prosjekteringen

I kap. D1.2 stiller man krav til prosjektering, og det er derfor ryddig å angi prosjekteringsgrunnlag i samme kapittel.

Krav til anleggsdeler der man ikke ber om enhetspris

I kap. D1.2 stiller man krav til byggearbeider som kan være detaljerte tekniske krav, eller mere overordnede krav der dette er hensiktsmessig. I noen tilfeller ønsker man kanskje å stille krav som går lenger enn de man finner i reguleringsplan, og dette må da angis her.

Generelle krav til materialer, utførelse, toleranser, prøving og kontroll for de anleggsdeler der man ikke ber om enhetspris, vil ligge i kap. D1.3 og være identisk med kravene i standardteksten i Prosesskode 1 og 2. Der man trenger å supplere eller ønsker å overstyre noen av disse kravene, må dette angis i kap. D1.2. Dette kan gjelde for enkelte anleggsdeler, ev. i form av krav som skal gjelde generelt.

Krav til anleggsdeler eller ytelser der man ber om enhetspris

Spesielle krav til de anleggsdeler eller ytelser der man ber om enhetspris, bør i størst mulig grad legges inn i den spesielle beskrivelsen i kap. D1.4 slik som i en konvensjonell enhetspriskontrakt (lagt inn gjennom ISY_GProg-beskrivelse). Se nedenfor.

Kap. D1.3 Standard beskrivelser for totalentrepriser

Kap. D1.3 består av prosesskode 1 og 2 (håndbok R761 og R762), som i denne sammenhengen skal leses med følgende forståelse, men for øvrig likt med prosesskodens:

Omfang, bokstav a) i dokumentet, angir kravenes tilknytning til de respektive typer arbeider i kontrakten. Mengderegulering, bokstav x) er ikke i bruk, men det kan være krav om at mengder dokumenteres for prosesser der dette er nærmere angitt i kap. D1.2.

Disse kravene vil bli overstyrt av de prosjektspesifikke krav man ev. har angitt i kap. D1.1 og D1.2, samt for de anleggsdeler hvor man har bedt om enhetspris – D1.4.

Alle steder hvor det er henvist til den spesielle beskrivelsen eller til planene skal dette bety henvisning til prosjekteringsdokumentene. Prosjekteringsdokumentene betyr denne sammenhengen konkurransegrunnlaget med vedlegg og henviste dokumenter – særlig kap. D1.1 og D1.2 – lest sammen med entreprenørens prosjektering gjort i samsvar med kontraktens bestemmelser.

Utsjekk av behov for inngangsdata til prosjektering og utførelse

Det anbefales å søke gjennom kap. D1.3 for å se om det etterspørres informasjon som byggherren må oppgi for prosjektering eller utførelse. I de fleste tilfeller vil dette være informasjon som entreprenøren selv må utarbeide i prosjekteringen i en totalentreprise, men det vil være unntak fra dette innen enkelte fag i noen prosjekter hvor det bør legges inn krav eller informasjon i kap. D1.2.

Kap. D1.4 Beskrivelser med enhetspriser

Generelt

Kap. D1.4 tas i bruk i kontrakter hvor man har valgt å la deler av arbeidene bli betalt etter mengder og enhetspriser på grunnlag av entreprenørens tilbud, som i en konvensjonell enhetspriskontrakt. Kapitlet utarbeides som beskrivelsen enhetspriskontrakter, med dataverktøyet for dette formålet (pr. i dag GProg – Beskrivelse). Dette kan for eksempel være de deler av arbeidet som byggherren å beholde mengderisikoen, eksempelvis der grunnforhold er en dominerende faktor og byggherren uansett bærer en betydelig del av risikoen. Det kan også være aktuelt der HMS er en særlig dominerende faktor og hvor sikkerheten kan bedres ved at byggherren beholder mengderisikoen. Kapittel D1.4 utarbeides altså bare for de anleggsdeler man ber om enhetspris for. Man legger inn spesiell beskrivelser etter behov og for øvrig utformer dette kapitlet som i en vanlig enhetspriskontrakt.

Prosesser der man bør vurdere å be om enhetspris

Det vil variere fra prosjekt til prosjekt hvor stor del av arbeidene man bør be om enhetspris for. Dette kan utgjøre nær null under forutsigbare og godt definerte forhold, eller være betydelige deler av arbeidene der forholdene er uforutsigbare. Man styrer i stor grad risikobalansen i kontrakten gjennom de valg man gjør i å be om enhetspriser eller alternativt å la oppgjør gjelde større anleggsdeler.

Grunnforhold

Dersom man mener at det er en betydelig risiko for at forhold ved grunnen vil avvike vesentlig fra det som entreprenøren hadde grunn til å regne med, kan det være gunstig å be om enhetspris separat for disse arbeidene. Dermed beholder byggherren mengderisikoen for slike arbeider og man kan skille dem ut fra oppgjørene for større anleggsdeler hvor oppgjør relatert til grunnforhold inngår sammen med andre typer arbeider. Dette vil da skape større ryddighet i oppgjøret og på en tydeligere måte plassere risikoen. Dette vil særlig være aktuelt der anleggsdelen er store og kostbar, mens grunnforholdene utgjør en mindre del som kan påvirke den totale utførelsen i betydelig grad – eksempelvis bruer og større konstruksjoner.

Sikkerhet, mv.

For enkelte arbeider vil det være gunstig å be om enhetspriser fordi det uansett vil ligge stor risiko hos byggherren. Da kan mengderisikoen for slike arbeider like gjerne også ligge hos byggherren. Dette gjelder eksempelvis arbeider hvor sikkerheten overfor publikum og omgivelser, eller iht. byggherreforskriften (SHA), slår inn på en slik måte at bruk av enhetspriser vil ivareta byggherrens plikter på en bedre måte. Da vil det være ryddig at oppgjør skjer etter enhetspriser slik at endringer og krav kan håndteres lettere for å oppfylle de sikkerhetskrav som gjelder.

Bergarbeider i dagen

Det bør vurderes kritisk om man skal be om enhetspriser for bergsikring i dagen. Dersom kontrakten inneholder en vedlikeholdsperiode etter trafikkåpning (antakelig de færreste tilfeller), kan det være gunstig å la sikringsarbeidene under utsprengning være entreprenørens risiko. Dette er fordi måten det sprenges på vil påvirke sikringsbehovet, og det finnes erfaring for at det sprenges mer forsiktig der entreprenøren har større risiko for resultatet etter trafikkåpning. Dersom kontrakten ikke har en vedlikeholdsperiode etter trafikkåpning, men bergforholdene i skjæringene er godt kartlagt og forutsigbare, bør man også vurdere å la entreprenøren ha risikoen sikringen. Man må da ha

mekanismer i kontrakten slik at det blir enighet om sikringsbehovet. Dette er fordi byggherren uansett vil ha et betydelig ansvar overfor publikum og omgivelser samt iht. byggherreforskriften når det gjelder SHA.

Arbeid med løsmasser

Behov for å be om enhetspris for arbeider med løsmasser vil i stor grad være relatert til sikkerhet mot grunnbrudd eller for å skille ut en risiko for uforutsigbare grunnforhold fra oppgjøret for større andre arbeider.

Tunnel

Gjennom ekvivalenttidsregnskapet i kap.C2 vil entreprenøren bli gitt tillegg i byggetid pga. uforutsett bergkvalitet. I dette systemet vil man uansett måtte oppgi en basis antatt sikringsmengde ved og foran stuff for at systemet skal fungere.

Kostnadene for uforutsett økning av sikringsarbeider grunnet bergkvalitet vil entreprenøren ikke få dekket på ordinært vis med mindre man ber om enhetspriser for disse arbeidene. Det vil derfor være en gunstig risikofordeling å be om enhetspriser for bergsikring og andre arbeider relatert til bergkvalitet. Man bør vurdere å be om enhetspris for følgende prosesser, og dermed ta disse inn i kap. D1.4 i totalentreprisen:

- 31.1 Sondérboring ved slaghammerboring
- 31.2 Kjerneboring som sondérboring
- 31.5 Boring og spyling av injeksjons- og kontrollhull
- 31.6 Injeksjon
- 31.7 Kontaktinjeksjon
- 33.11 Manuell driftsrensk
- 33.2 Sikringsbolter
- 33.3 Sikring med bånd og nett
- 33.4 Sikring med sprøytebetong
- 33.5 Sikringsstøp
- 33.6 Registrering og kartlegging av bergmassekvalitet

Bruer og bærende konstruksjoner

Hele fagområdet innenfor hovedprosess 8 bør vurderes grundig for å finne ev. behov for å betale etter mengder og enhetspriser. Dette gjelder særlig for arbeider der man mener det er en betydelig risiko for at forhold ved grunnen vil avvike vesentlig fra det som entreprenøren hadde grunn til å regne med.

Spesielle arbeider

I hovedprosess 2 og 3 er det prosesser for å håndtere forsager fra bergsprengningsarbeid i tidligere entrepriser der dette temaet er aktuelt. Dersom man velger ikke å be om enhetspris for disse arbeidene (rensk ved mulig forsager og uskadeliggjøring) bør disse arbeidene gjøres opp med timer og mannskap.

D2 Tegninger og supplerende dokumenter

Her legges inn lenker til de aktuelle dokumentene.

I de angitte tabellene (merket som grå tekst) strykes de deler som ikke skal brukes, enten dette er hele tabeller og punkter eller enkelte linjer i tabeller.

Kapittel E – Svardokumenter

E1 Dokumentasjon fra tilbyder

E2 Firmaopplysninger for vurdering av tilbyders kvalifikasjoner

Dette er tilbyderens tilbakemelding i form av dokumentasjon til de konkrete kravene vi har stilt til kvalifikasjoner i kapittel B2.

E3 Beskrivelse med utfylte priser

Dette er kapittel D1- Beskrivelse med utfylte priser for en utførelsesentreprise.

For totalentrepriser vil E3 bestå av tabell over parseller/anleggsdeler som er angitt i kap. D1.1 og som entreprenøren er bedt om å gi pris på (rundsummer). For kontrakter hvor man har valgt oppgjør etter mengder og enhetspriser for deler av arbeidene vil kap. D1.4 Beskrivelser med enhetspriser med utfylte priser også være del av kap. E3.

E4 Prisskjema: Timepriser for mannskap og maskiner

Aktuelle mannskapskategorier og maskintyper defineres i hvert enkelt tilfelle.

Det angis mannskapskategorier som ønskes prissatt, med tilhørende timer. Det er for eksempel normalt ikke nødvendig med priser for prosjekteringsleder i en utførelsesentreprise.

Tilsvarende oppgis maskintyper og størrelse med tilhørende timer for de maskiner det ønskes konkurranse på.

Antall timer som medtas bør i størst mulig grad være realistisk i forhold til forventninger og kontraktens størrelse. I tillegg må det tas hensyn til muligheten for taktisk prising dersom timetallet blir lavt. For en byggekontrakt bør derfor sum av mannskap og maskiner normalt begrenses til 2–5 % utslag på tilbudssum.

E5 Tilbudsskjema

I tilbudsskjemaet er angitt hovedprosesser. Det er viktig at tilbudsskjemaet viser samme inndelingen som er valgt i kapittel D1, fordi disse henger sammen.

www.vegvesen.no/Fag/Publikasjoner/Handboker

ISBN 978-82-7207-754-8

Trygt fram sammen